

Hatbrott 2009

Teknisk rapport

*Statistik över polisanmälningar där det i motivbilden ingår
etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller
könsöverskridande identitet eller uttryck*

Hatbrott 2009

Statistik över polisanmälningar där det i
motivbilden ingår etnisk bakgrund, religiös tro,
sexuell läggning eller könsöverskridande identitet
eller uttryck

Teknisk rapport 2010:13

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

ISSN 1100-6676

© Brottsförebyggande rådet 2010

Författare: Anna Molarin, Anna Frenzel

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna rapport kan laddas ner från Brå:s webbplats www.bra.se

Innehåll

Förord	5
Inledning.....	6
Hatbrottsstatistiken i korthet.....	6
Bakgrund.....	8
Metod.....	12
Bedömningskriterier och definitioner.....	12
Insamling och bearbetning.....	19
Resultatredovisning	22
Tillförlitlighet	30
Jämförbarhet	32
Hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR 2009	36
Referenser	41
Bilaga 1. Sökordlista.....	43
Bilaga 2. Urval av brottskoder	45
Bilaga 3. Enkät om polismyndigheternas arbete mot hatbrott år 2009.....	46
Bilaga 4. Metod.....	51
Bilaga 5. Regional fördelning: H-regioner.....	54

Figur- och tabellförteckning

Tabeller

Tabell 1. Översikt över kriterier för utsatthet för hatbrott uppdelat på motiv utifrån utsatt person och gärningsperson.	19
Tabell 2. Översikt över nivå på antalet anmälda hatbrott utifrån gammal och ny definition av hatbrott år 2008 (med respektive utan metodförändring).....	34

Figurer

Figur 1. Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.	11
Figur 2. Andel anmälningar markerade i RAR som hatbrott år 2009, uppdelat på bedömning efter genomläsning av fritext.	38

Förord

Ett hakkors på en synagoga, en ung man kallas ”böggjävvel” av sin granne och en okänd person utsätter en utländsk kvinna för ett hatbrott genom att säga ”du är inte svensk, försvinn härifrån” på stan. Det här är exempel på händelser från hatbrottsstatistiken under år 2009.

Hatbrottsstatistiken kan användas till att studera bland annat omfattning och utveckling av *anmälda* hatbrott i Sverige, vilket i sin tur kan vara till hjälp i beslut om åtgärder för att förebygga och bekämpa denna brottslighet.

De senaste åren har Brå genomfört omfattande förändringar av hatbrottsstatistiken, inte minst i föregående års rapport då definitionen av vad som ska räknas som ett hatbrott ändrades. Inför årets hatbrottsrapport har några mindre förändringar gjorts. En nyhet är att Brå i år presenterar en mer omfattande redovisning över de av polismyndigheterna hatbrottsmarkerade anmälningarna. Bland annat redovisas hur markeringen använts på regional nivå. År 2008 beslutades att denna information ska ingå i urvalet av anmälningar som granskas för hatbrottsstatistiken. I den tekniska rapporten beskrivs hur en kvalitetsgranskning av denna märkning har gått till.

Rapportens författare är Anna Molarin och Anna Frenzel, båda statistiker/utredare på Brå. I arbetet med att ta fram data har även Mikael Hänström deltagit. Ett stort tack till kontaktpersoner och utredare vid samtliga polismyndigheter i länen som har varit till stor hjälp i arbetet.

Stockholm i juni 2010

Jan Andersson
Generaldirektör

Louise Ekström
Enhetschef

Inledning

I regleringsbrevet för år 2006 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) i regeringsuppdrag att överta statistikföringen av hatbrott från Säkerhetspolisen. Denna rapport innehåller den tekniska beskrivningen av 2009 års statistik. För hatbrottsstatistikens resultat hänvisas till huvudrapporten (Brå, 2010:12).

Ett av de främsta syftena med hatbrottsstatistiken är att ge information om nivå, utveckling och struktur på de polisanmälningar med olika hatbrottsmotiv som identifieras under ett år. Andra viktiga syften är att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området och att bistå rättsväsendet med underlag för uppföljning av de åtgärder som vidtas enligt den nationella handlingsplanen.¹ Hatbrottsstatistiken är ytterligare ett underlag som tillsammans med andra studier och forskning kan ge en bättre bild av hur situationen avseende hatbrott ser ut i Sverige. Undersökningen har huvudsakligen utförts genom en manuell kodning av ett urval av polisanmälningar under kalenderåret 2009.

Hatbrottsstatistiken i korthet

Motiv: Etnisk bakgrund, hudfärg eller nationalitet, religiös tro, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck.

Hatbrott fångas upp genom tre datainsamlingsmetoder:

Metod ett: utsökning med hjälp av sökord för ett urval av brottstyper (våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse/klotter, olaga diskriminering och övriga brott).

Urvalsstorlek: cirka 403 840 anmälningar.

Antal sökord: 368 ord.²

Urvalsstorlek efter genomsökning med sökord: cirka 30 500 anmälningar.

Metod två: totalundersökning av brottstyperna hets mot folkgrupp och olaga diskriminering.

Urvalsstorlek: cirka 750 anmälningar avseende hets mot folkgrupp och cirka 250 anmälningar avseende olaga diskriminering.³

¹ Justitiedepartementet (2006).

² 17 ord har lagts till och 3 har tagits bort sedan föregående år.

Metod tre: samtliga av polisen RAR-markerade misstänkta hatbrott utifrån samtliga brottstyper.

Urvalsstorlek hos polisen: cirka 8 500 RAR-markerade anmälningar hos polismyndigheterna.

Urvalsstorlek hos Brå: cirka 5 800 anmälningar identifierade som hatbrott hos Brå.

Urvalsstorlek efter matchning:⁴ cirka 5 890 anmälningar.

Periodicitet: kalenderår.

Redovisningsenheter:⁵ inkommen anmälan, uppklarad anmälan, personer utsatta för hatbrott (uppgifter från NTU), målsägande och misstänkta personer.

Redovisningsvariabler: huvudbrott, motiv, om brottet är motiverat av vit makt-ideologi eller har koppling till organisation, tillvägagångssätt, plats, relation mellan gärningsperson och utsatt, kön och ålder på de utsatta och misstänkta samt regional indelning.

³ Urvalsstorleken för dessa brottstyper innefattar dessutom de anmälningar som redan identifierats via sökordslistan i metod ett.

⁴ Preliminär hatbrottsstatistik matchades mot data från polismyndigheterna, för att se var bedömningen varit lika och var bedömningen varit olika. De anmälningar där enbart polismyndigheterna bedömt att anmälningen var ett misstänkt hatbrott har granskats. För en utförligare redovisning av tillvägagångssätt se avsnittet "Hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR 2009".

⁵ För en utförligare beskrivning av redovisningsenheterna, se avsnittet "Resultatredovisning".

Bakgrund

Sedan början av 1990-talet har hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv kartlagts.⁶ Även statistik över andra brott med koppling till den högerextrema vit makt-miljön har publicerats. Efter det att Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säpo år 2006 har större fokus lagts på att ge en mer detaljerad information om hatbrott.⁷

Vissa motiv inom hatbrottsstatistiken är kopplade till begreppet ”anti” (till exempel antisemitism) medan andra motiv är kopplade till begreppet ”fobi” (till exempel islamofobi). De begrepp som Brå använder är antingen vedertagna begrepp, eller har tagits fram i samråd med berörda intresseorganisationer. Brå lägger ingen inbördes värdering i begreppen.

Vad är ett hatbrott?

Hatbrott är inget nytt fenomen, utan snarare ett nytt begrepp.⁸ I Sverige var det kriminologen Eva Tiby som introducerade begreppet hatbrott genom sin forskning.⁹ Inom den samlade forskningen påpekas dock att det saknas en vedertagen definition av hatbrott, och variationen mellan olika länder är stor.¹⁰ En definition av hatbrott kan till exempel innefatta brott som riktas mot människor på grund av deras etnicitet, funktionshinder, hemlöshet, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, deras religiösa tillhörighet, politiska tillhörighet, sexuella läggning, ålder eller liknande.¹¹ Vissa länder för ingen statistik över hatbrott, medan andra länder redovisar statistik över ett eller flera hatbrottsmotiv.¹² I Sverige redovisas hatbrott med främlingsfientliga/rasistiska, antireligiösa (islamofobiska, antisemitiska samt övriga antireligiösa), homofobiska, bifobiska, heterofobiska och transfobiska motiv. Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott råder det internationell enighet om att händel-

⁶ Säkerhetspolisen (2001, s. 1).

⁷ Brå för ingen redovisning över autonoma rörelser eller brott i vit makt-miljön som inte är hatbrott. För en utförligare förklaring se Brå (2007b, s. 37).

⁸ Hall (2005, s. 4).

⁹ Se vidare i Tiby (1999).

¹⁰ Petrosino (2003, s. 10).

¹¹ Gerstenfeld (2003, s. 2).

¹² För mer information, se exempelvis ODIHR (2008).

sen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. Ett enda hatbrott kan kränka dubbelt genom att skapa otrygghet och rädsla hos en person, men också i den grupp som personen tillhör.¹³ För individen kan brottet innebära ett angrepp mot hennes eller hans identitet och värdighet.¹⁴

Definitionen av hatbrott förändrades 2008

Brå har ett uppdrag att löpande utveckla hatbrottsstatistiken. Vad som är ett typiskt hatbrott påverkas av hur hatbrott som begrepp definieras och konstrueras. År 2008 förändrade Brå definitionen av vem som kan utsättas för och vara gärningsperson vid ett hatbrott. Definitionen utgår enbart från motivet till brottet, som hudfärg, nationalitet och etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck, oavsett vilka grupper som kan utsättas för brotten. Likaså kan personer utsättas som representerar gruppen eller frågor som berör hatbrott, exempelvis journalister eller politiker. Det överensstämmer med hur lagstiftningen på området, straffskärpningsregeln¹⁵ i brottsbalken är utformad. Straffskärpningsregeln aktualiseras oftast vid brott som riktas mot minoritetsgrupper, men den kan lika väl tillämpas om personer angrips av exempelvis det skälet att de är av svensk härkomst. Den tidigare definitionen kritiserades för att vara exkluderande och omodern. Till exempel innefattade statistiken över de främlingsfientliga brotten enbart brott där en person av svensk härkomst kränkte en person av utländsk härkomst.

Att anmäla ett hatbrott eller inte

Varje dag begås hatbrott som aldrig kommer till rättsväsendets kännedom. Benägenheten att anmäla ett hatbrott kan påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis

- att den utsatte inte själv *definierar en händelse som ett hatbrott eller som brottslig*
- att den utsatte känner *skam* och inte vill erkänna utsatthet
- *rädsla för eventuella repressalier* från gärningspersoner
- *rädsla för sekundär viktimisering* (efter själva brottstillfället) inom rättsväsendet genom att exempelvis inte bli tagen på allvar eller bli trodd¹⁶
- en känsla av att även om man anmäler ett brott *leder det inte till något* resultat.

För homofobiska och bifobiska hatbrott kan det vidare handla om att den utsatte inte är öppen med sin sexuella läggning och inte berättat om detta för någon i sin omgivning. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan det finnas rädsla för att bli identifierad som en papperslös flykting och bli förpassad ur landet.¹⁷ Dessutom kan ett problem vara att det inom rättsväsendet inte finns tillräckligt med kunskap och resurser för att hantera

¹³ Gerstenfeld (2003, s. 18).

¹⁴ Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2008, s. 9).

¹⁵ Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p.

¹⁶ Berk, Boyd och Hamner (2003, s. 55) och Tiby (1999, s. 19).

¹⁷ Gerstenfeld (2003, s. 54).

språkskillnader.¹⁸ Brå publicerade år 2008 en rapport om diskriminering i rättsprocessen och missgynnande av personer med utländsk bakgrund.¹⁹ Resultaten visar att det inom rättsväsendets samtliga led finns generaliserande föreställningar om minoritetsgrupper. Det leder till att personer med utländsk bakgrund²⁰ inte alltid får samma behandling som personer med svensk bakgrund i en liknande situation. Aktörer från rättsväsendet som deltog i Brå:s enkät- och intervjustudie gav exempel på att vissa minoritetsgrupper kan missgynnas mer än andra. Särskilt utsatta för stereotypa föreställningar inom rättsväsendet är romer, östeuropéer samt muslimska och svarta män. En person som väljer att inte anmäla kan således ha blivit illa bemött av rättsväsendets aktörer vid tidigare tillfällen, antingen i Sverige eller i sitt tidigare hemland.²¹ Dessa faktorer kan givetvis påverka hur stor andel av den faktiska hatbrottsligheten som anmäls till rättsväsendet.

Hatincidenter – hatbrott

Forskningen skiljer mellan hatincidenter och hatbrott.²² Incidenter är händelser som rapporteras till polis, men som i ett senare led av rättskedjan läggs ner, exempelvis då brott inte kan styrkas. Hatbrott är konstaterade brottsliga händelser som begås mot personer på grund av att de tillhör en viss grupp.²³ Hatbrottsstatistiken redogör endast för den del av verkligheten som består av de incidenter eller brott som *anmäls* till polis och åklagare. Eftersom statistiken över hatbrott bygger på anmälningar ingår båda kategorierna, men kan ej särskiljas. Genomgående i rapporten används begreppet hatbrott (även om incidenter ingår).

Inget lagrum som reglerar hatbrott

Hatbrott är ett konstruerat begrepp. I brottsbalken finns, förutom hets mot folkgrupp, olaga diskriminering²⁴ och straffskärpningsregeln, inga specifika lagrum som reglerar den typen av brott som sammanfattas som hatbrott.²⁵ Även om ett hatbrott anmäls till polisen finns det ett flertal hinder som ska överbryggas för att det anmälda brottet ska leda till att en person lagförs.²⁶ Ett hinder är att polisen kanske inte upptäcker eller registrerar att det rör sig om ett hatbrott. Figur 1 beskriver att första ledet i

¹⁸ Brå (2008b, s. 74–81).

¹⁹ Brå (2008b).

²⁰ Brå (2008b s. 7). Även personer med annan minoritetsbakgrund inkluderas som inhemska etniska minoriteter (till exempel romer) eller religiösa minoriteter (till exempel muslimer).

²¹ I en rapport från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO, (2007, s. 46) där 33 ungdomar och unga vuxna med afrikansk bakgrund intervjuas om bland annat anmälning av rasism och diskriminering, påpekas att det finns ett flertal upplevelser av att det är meningslöst att anmäla brott till polisen. Främst för att förtroende saknas för polisen och för att man är rädd för att inte bli trodd.

²² Hall (2005, s. 11–13).

²³ Gerstenfeld (2003, s. 66) och Tiby (1999, s. 2).

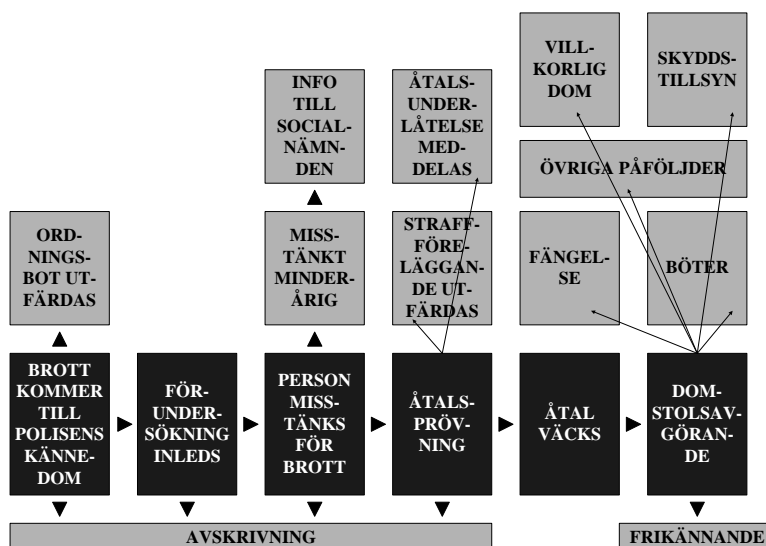
²⁴ Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp) och BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering).

²⁵ Majoriteten av hatbrotten i föreliggande rapport består i stället av andra brottskategorier, som olaga hot/ofredande, misshandel, ärekränkning och skadegörelse/klotter.

²⁶ Tiby (1999, s. 232). En ytterligare problematiserande aspekt är ifall straffskärpningsregeln tillämpas. Polisen måste uppmärksamma motivet och underrätta åklagaren om att straffskärpningsregeln ska användas. I stämningsansökan ska sedan åklagaren ange att det är fråga om denna regel. Domstolen ska därefter i domslutet ange om straffskärpningsregeln tillämpats eller inte. Detta för att om en person av domstolen anses vara skyldig till ett hatbrott ska denne få ett hårdare straff än vid ett motsvarande brott utan ett sådant motiv. Domstolen är inte skyldig att i domslutet ange om straffskärpningsregeln använts.

rättskedjan är hur brottet kommer till polisens kännedom. Ett brott kan anmälas, men för att det ska registreras som ett hatbrott måste även motivet till brottet identifieras. En bedömning av huruvida en händelse är ett hatbrott sker genom hela rättskedjan (hos polis, hos åklagare och i domstol), men bedömningsprocessen av vad som är ett hatbrott försvåras av att viktiga begrepp tolkas olika mellan anmälningmottagande, åtalande och dömande myndigheter.²⁷ Brås tolkning underlättas således av om såväl polis och åklagare som domstol identifierar en händelse som både brottslig och som ett hatbrott. Den stora skillnaden mellan antal anmälda och antal lagförda brott med hatbrottsmotiv²⁸ kan därför delvis förklaras av att polisen har en vid tolkning av hatbrottsbegreppet, medan åklagare och domare har en striktare tolkningsram. Ytterligare en delförklaring är att aktörerna befinner sig i olika instanser i rättskedjan med olika uppgifter i samband med fallen, från att ta emot en hatbrottsanmälan till att styrka att ett brott begåtts och visa på att det är ställt utom rimligt tvivel att gärningspersonen är skyldig.²⁹

Figur 1. Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.

²⁷ Tiby (2007, s. 7).

²⁸ Vid en undersökning genomförd av Brå (2002, s. 6–7) följdes alla hatbrott som anmäldes år 2000, från anmälan till tingsrättsdom. Av de knappt 4 300 anmälda hatbrotten samt anmälningar med koppling till vit makt var det nästan nio av tio som lades ned och av de åtta procent (360 hatbrott) som ledde till åtal åberopade åklagaren straffskärpningsregeln i 42 fall. I domstolarna skärptes straffet för 46 hatbrott. Det fanns dock ingen enhetlig praxis för hur domstolarna tillämpade straffskärpningsregeln.

²⁹ Tiby (2007, s. 7). Tiby beskriver hur polisen som är först i rättskedjan måste arbeta utifrån en vid definition av hatbrott för att erhålla medborgarnas legitimitet. Men i senare led i rättsväsendet, som i domstolen, måste godtagbara bevis visas fram.

Metod

Hatbrott är inte ett brott som uttryckligen regleras i egna bestämmelser i brottsbalken. Det finns inte heller någon särskild brottskod för hatbrott i polisens system för att registrera brott. Detta innebär att det i dagsläget inte finns någon möjlighet att på sedvanligt sätt producera och publicera statistik över polisanmälda hatbrott. Sedan 2008 kan dock polisen genom ett fält i RAR³⁰ markera om ett anmält brott är ett misstänkt hatbrott eller inte.³¹ Nedan beskrivs hur hatbrott definieras i statistiken och hur man bedömer vad som är ett hatbrott.

Bedömningskriterier och definitioner

Den hatbrottslighet som beskrivs i föreliggande rapport grundas främst på den utsattes upplevelse av gärningspersonens motiv till sin handling. Sådan brottslighet innefattar brott utifrån gärningspersonens motiv gällande

- *etnisk bakgrund, hudfärg eller nationalitet* – i statistiken utländsk eller svensk bakgrund
- *religiös tro* – i statistiken muslimsk, judisk eller övrig tro
- *sexuell läggning* – i statistiken homosexualitet, bisexualitet eller heterosexuallitet
- *könsöverskridande identitet eller uttryck* – i statistiken vilket kön man upplever sig tillhöra samt hur någon väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön man identifierar sig som.

Det är dessa egenskaper som ska ligga till grund för identifieringen av hatbrott. Med begreppet hatbrott avses i denna rapport:

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fientlighet eller hat mot den utsatte grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller ut-

³⁰ Rationell anmälsrutin (RAR) är polisens datoriserade system för att ta upp en anmälan.

³¹ Fältet som infördes nationellt på polismyndigheterna är obligatoriskt och innebär att anmälningsupptagaren måste svara på frågan om det aktuella brottet är ett misstänkt hatbrott eller ej.

tryck³² som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.³³

Fastställande av om en anmälan innehåller ett hatbrottsmotiv

När en anmälan bedöms använder Brå flera olika kriterier för att fastställa hatbrottsmotivet. Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i polisanmälanens fritext. Att bedömningen utgår från polisanmälanens fritext innebär att den till största delen utgår från den utsattes upplevelse av den aktuella händelsen. Om den utsatte anser eller misstänker att motivet till brottet beror på att hon eller han är eller uppfattas ha exempelvis utländsk bakgrund, svensk bakgrund, vara muslim, av judisk börd, kristen, buddist, homo-, bi- eller heterosexuell eller transperson bedöms händelsen som regel som hatbrott. Förutom *den utsattes berättelse* kan informationen som bedömningen baseras på:

- *Gärningspersonens uttalanden verbalt eller skriftligt.* Det kan exempelvis vara att gärningspersonen skriker ”jävla svartskalle”, ”äckelflata”, ”jävla jehovas” eller ”transjävel” till den utsatte vid brottstillfället. Termer som ”transa”, ”muslim”, ”jude” och ”flata” kan anses utgöra grund för hatbrott om de används i utpekande syfte, exempelvis om ordet ristas in på någons ytterdörr. Även allmänt klotter, affischer och flygblad med text som ”ut med alla zigenare”, ”muslimjävlar – inga fler moskéer i Sverige” och davidstjärnor i kränkande kontext ihop med hakkors och ”hata lesbiska” bedöms som hatbrott.
- *Information via relaterade anmälningar.* Ibland förekommer en utsatt eller en gärningsperson i flera anmälningar. Detta kan då finnas noterat i den aktuella fritexten. Dessa relaterade anmälningar kan exempelvis vara en motanmälan eller ytterligare en utsatt som anmäler samma händelse, vilket vanligtvis ger relevant information även om den aktuella händelsen.
- *Information från kontaktpersoner och utredare.* Vissa ärenden kan vara svårbedömda vid en första granskning då det saknas tillräcklig information för att fastställa motivet till brottet. Exempelvis kan man misstänka att det rör sig om ett hatbrottsmotiv, men det framgår inte tydligt. Någon av Brå:s 21 kontaktpersoner³⁴ för hatbrott eller ansvarig utredare vid landets polismyndigheter kan lämna ytterligare information. Den information som erhålls i samtal med kontaktpersonen eller utredaren, exempelvis vittnesuppgifter, kan komma från flera olika informationssystem, som RAR eller DurTvå.³⁵ Detta skedde i 299 av de cirka 5 800 anmälningar som slutligen bedömdes omfatta hatbrott år 2009.
- *Information i media.* I vissa fall har media uppmärksammat hatbrott och denna information kan komma att användas vid bedömningen.

³² Definitionen har förändrats år 2008 till att även omfatta könsöverskridande identitet eller uttryck.

³³ Se äldre rapporter för ett utförligare resonemang kring definitioner: Brå (2006a) och Säkerhetspolisen (2005).

³⁴ Polismyndigheterna har själva utsett vilka kontaktpersonerna för Brå ska vara.

³⁵ Polisens utredningssystem DurTvå är en förkortning för datoriserad utredningsrutin.

- *Namn på utsatt och gärningsperson* används för att bedöma gärningspersonens eller den utsattes ursprung. Avseende gärningspersonen framgår namn om denne på något sätt är identifierad. Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott bedöms utifrån fler kriterier eftersom det finns mer information³⁶ för att utforska om gärningspersonen tillhör majoritetsgruppen.
- *Signalement i anmälan*. Gärningspersonen beskrivs som svensk, som skinnskalle, som utländsk med mera. Ett exempel på en anmälan där man genom signalementet på gärningspersonerna kan misstänka att det finns ett underliggande hatbrottsmotiv är:

*Fyra okända män har krossat en större glasruta till frisören genom att kasta in en skylt som stod utanför frisörsalongen. Signalement: Fyra män med rakade huvuden – skinnskallar.*³⁷

Flera motiv – det mest framträdande väljs

Motivbilden är inte alltid enkel att bedöma, en brottsanmälan kan innehålla flera möjliga hatbrottsmotiv. I sådana fall har riktlinjen varit att gå på det mest *framträdande* motivet och därmed välja *ett motiv*. Ett exempel är när en person blir ärekränkt med tillmälen som rör både sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck som ”jävla bög, jävla hora, jävla bitch, jävla trans”. Exemplet ovan skulle kategoriseras som transfobiskt då användandet av ordet trans i kombination med ”jävla hora” och ”jävla bitch”, förstärker det transfobiska motivet. Om flera motiv är lika framträdande avgör slumpen vilket som väljs. Detta är ett mycket sällsynt förfarande.

Det kan i vissa fall vara svårt att avgöra om det i alla brotten i anmälan finns ett hatbrottsmotiv. Exempelvis kan en person av utländsk härkomst bli nedslagen på grund av sin utländska härkomst och därefter bli rånad. En fråga som då kan uppstå är huruvida även rånet är motiverat av gärningspersonens främlingsfientlighet/rasism eller om det mer är motiverat av ekonomisk vinning.³⁸ Framkommer det med tydlighet att det är *ett annat motiv* än ett hatbrottsmotiv som motiverat gärningen bedöms anmälan som ej hatbrott. För att fastställa om ett brott är ett hatbrott eller inte kan en testfråga ställas: Skulle brottet exempelvis ha skett om offret hade samma etnicitet som gärningspersonen?³⁹ Nedan följer en beskrivning av de skilda hatbrottsmotiven samt de hatbrott där vit makt-ideologi ingår i motivbilden.

³⁶ Signalement och namnuppgifter används i stort sett enbart vid bedömningen av främlingsfientliga/rasistiska hatbrott. För att bedöma religiös tillhörighet finns exempelvis markörer som slöjan, korset och davidsstjärnan och för sexuell läggning, regnbågsflaggan, men för utländsk härkomst finns flera visuella markörer, som hudfärg, uppgifter om språk, namn med mera.

³⁷ I samtliga exempel från anmälningarnas fritexter har *namn och platser bytts ut* för att avidentifiera autentiska fall.

³⁸ Green, McFalls och Smith (2003, s. 30).

³⁹ Tiby (1999, s. 223).

Främlingsfientliga/rasistiska motiv

Mot minoriteter

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mot minoriteter ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är av utländsk härkomst. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som faktiskt är av utländsk härkomst. Det primära är att det är en majoritetsperson som kränker en minoritetsperson, en grupp eller en representant⁴⁰ för minoritetsgrupper. Det krävs också att gärningspersonen *är av svensk härkomst*. Detta gäller oavsett den utsattes eller gärningspersonens religiösa tro eller sexuella läggning. Detta innebär också att personer som utseendemässigt kan uppfattas som tillhörande majoritetsgruppen, exempelvis en person med nordiskt eller västeuropeiskt utseende, kan tillhöra en minoritetsgrupp.

Mellan minoriteter

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mellan minoriteter ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att denne *uppfattat* att målsäganden är av utländsk härkomst samt att gärningspersonen *är av utländsk härkomst*.

Mot majoriteter

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk mot majoriteten ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att denne *uppfattat* att målsäganden är av svensk härkomst. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som faktiskt är av svensk härkomst. Det krävs också att gärningspersonen *är av utländsk härkomst*.

Bedömningskriterier, mot minoriteter

I denna rapport har vissa undantag gjorts vad avser bedömningen av främlingsfientliga/rasistiska hatbrott.

- *Finska namn*: Sedan lång tid tillbaka förekommer det att många med svensk härkomst i norra Sverige har finska namn.⁴¹ Med hänsyn till detta har gärningspersoner med finska namn bedömts som del av majoritetsbefolkningen om händelsen ägt rum i norra Norrland.
- *Olaga diskriminering*: Vid olaga diskriminering anses exempelvis en ordningsvakt som arbetar utanför en nattklubb tillhöra majoritetsgruppen⁴² oavsett om ordningsvakten som gärningsperson själv är av utländsk härkomst eller har svenskt ursprung. Gärningspersonen ses i detta sammanhang därmed som en representant för sin arbetsplats och inte som privatperson, om det inte är uppenbart att personen överskrider sina befogenheter (exempelvis vid misshandel).

⁴⁰ Som representanter räknas exempelvis personer som stödjer minoriteters rättigheter, som journalister, politiker och talespersoner för organisationer.

⁴¹ Regeringskansliet (2006, s. 3).

⁴² Se exempelvis Brå (2004) eller (2007b) för en utförligare diskussion, där det beskrivs att grupper på grund av sin utländska bakgrund, religiösa tro eller sexuella läggning blir diskriminerade framför allt på restauranger och nattklubbar men också av fastighets- och bostadsföretag.

Submotiv vid främlingsfientliga/rasistiska motiv

Afrofobiska och antiromska motiv

För att en anmäld händelse ska bedömas som främlingsfientlig/rasistisk med ett submotiv som är afrofobiskt eller antiromskt ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är afrosvensk eller av romskt ursprung. Brottet behöver således inte vara riktat mot en person som är afrosvensk eller rom. Vidare krävs att gärningspersonen *inte själv är afrosvensk eller rom*.

Bedömningskriterier

- *Afrofobiska uttryck*. Det är enbart uttryck som kränker afrosvenskar som kan särskiljas från övriga främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som blir bedömda som afrofobiska hatbrott. Det gäller uttryck som "neger", "svarta apa", "svarta man" med flera. Uttryck som svartskalle kodas som främlingsfientligt/rasistiskt. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts för att den är afrosvensk eller har mörk hudfärg identifieras anmälan även som afrofobisk.
- *Antiromska uttryck*. Det är enbart uttryck som kränker romer som kan särskiljas från övriga främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som blir bedömda som antiromska hatbrott. Det gäller uttryck som "zigenare" eller "gypsy" med flera. Uttryck som svartskalle kodas som främlingsfientligt/rasistiskt. Om en utsatt själv beskriver att den utsatts för sitt romska ursprung bedöms anmälan även som antiromsk.

Antireligiösa motiv

Islamofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som islamofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är muslim, oberoende av om denne är det eller inte. Brottet behöver således inte vara riktat mot en muslimsk person. Vidare krävs att gärningspersonen *är icke-muslim*. Med det sistnämnda avses alla som inte är muslimer, såväl troende som icke troende personer oberoende av härkomst (hudfärg, etnicitet, nationalitet) och sexuell läggning.

Bedömningskriterier

Ibland uppstår svårigheter i bedömningen av om ett uttryck är islamofobiskt eller främlingsfientligt.

- *Islamofobiska uttryck*. Det är i stor sett enbart uttryck kopplade till religionen islam och uttryck som kan särskiljas från det främlingsfientliga motivet som blir bedömda som islamofobiska hatbrott. Om en gärningsperson skriker "arabjävel" till den utsatte bedöms anmälan som främlingsfientlig.

Antisemitiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som antisemitisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att denne *uppfattat* att målsäganden är av judisk härkomst, oberoende av om personen är det eller inte. Brottet behöver således inte vara riktat mot en judisk person. Vidare

krävs att gärningspersonen *är icke-judisk*. Med icke-judisk avses alla som inte har judisk härkomst, såväl troende som icke troende oberoende av härkomst (hudfärg, etnicitet, nationalitet) och sexuell läggning.

Bedömningskriterier

När det gäller antisemitiska hatbrott har undantag gjorts rörande brott som riktar sig mot staten Israel och dess politik.

- *Staten Israel och dess politik*. Brott som rör staten Israel och dess politik kodas inte som hatbrott av den anledningen att brottet då inte är specifikt riktat mot den judiska befolkningsgruppen eller judendomen. Sådana händelser kan vara pro-palestinska demonstrationer och liknande.

Övriga antireligiösa hatbrott

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som övrigt antireligiös ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden har en religiös tro, oberoende av om denne har det eller inte. Det gäller samtliga trosinriktningar, förutom islam och judendomen, som fångas upp genom det islamofobiska och antisemitiska motivet. Det kan vara buddism, hinduism och kristendom med mera. Vidare krävs att gärningspersonen *inte delar samma tro*.

Homofobiska, bifobiska och heterofobiska motiv

Homofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som homofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är homosexuell, oberoende av personens faktiska sexuella läggning. Brottet behöver därför inte vara riktat mot en homosexuell person. Vidare krävs att gärningspersonen själv *är heterosexuell*. Detta gäller oavsett den utsattes eller gärningspersonens hudfärg, etnicitet, nationalitet eller religiösa tro.

Bedömningskriterier

Avseende homofobiska hatbrott har undantag rörande haranger (en stor mängd nedsättande uttryck i följd) gjorts.

- *Haranger*. Ett typiskt exempel vid brottstypen våld mot tjänsteman är när poliser, ordningsvakter eller väktare vid ingripanden överöses med glåpord, som ”jag ska döda dig din jävla snutjävel. Du är rasist. Dra åt helvete din jävla snutbög”. I fallet ovan är kränkningarna och hotelserna snarare ett resultat av ilskan över att bli gripen (myndighetsutövningen) än ett resultat av att gärningspersonen uppfattar polisen som homosexuell. Därför exkluderas fall som dessa från statistiken.

Bifobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som bifobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är bisexuell. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte*

är *bisexuell*. Detta gäller oavsett den utsattes eller gärningspersonens hudfärg, etnicitet, nationalitet eller religiösa tro.

Heterofobiska motiv

För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som heterofobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är heterosexuell. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är heterosexuell*. Detta gäller oavsett den utsattes eller gärningspersonens hudfärg, etnicitet, nationalitet eller religiösa tro.

Transfobiska motiv

Transfobiska motiv

Begreppet sexuell läggning omfattar vanligtvis inte transpersoner, med vilket brukar avses transsexuella, transvestiter och andra personer som har en könsöverskridande identitet som alltid eller tidvis skiljer sig från normerna i samhället för hur en man eller kvinna förväntas vara.⁴³ För att en anmäld händelse ska kunna bedömas som transfobisk ska gärningspersonen ha begått brottet på grund av att han eller hon *uppfattat* att målsäganden är transperson. Vidare krävs att gärningspersonen *själv inte är transperson*. Detta gäller oavsett den utsattes eller gärningspersonens hudfärg, etnicitet, nationalitet, religiösa tro och sexuella läggning.

Bedömningskriterier

- *Homofobiska uttryck*. Det är enbart uttryck kopplade till transpersoner och uttryck som kan särskiljas från det homofobiska motivet som blir bedömda som transfobiska hatbrott. Om en gärningsperson skriker "böggjäv!" till den utsatte bedöms anmälan som homofobisk. Om till exempelvis gärningspersonen säger "klä dig som en man" till den manliga transvestiten, antas brottet vara ett resultat av transfobi och i stället motiverat av transpersonens könsöverskridande identitet. Därmed inkluderas brottet vid detta motiv.

Vit makt-ideologiska hatbrott

Med begreppet *vit makt-ideologiska hatbrott* avses i denna rapport främlingsfientliga/rasistiska, antireligiösa (antisemitiska, islamofobiska eller övriga antireligiösa), homofobiska, bifobiska eller heterofobiska samt transfobiska hatbrott som motiveras av gärningspersonens högerextrema värderingar eller nationalsocialistiska ideologi. Detta kan ta sig uttryck genom att gärningspersonen vid brottstillfället uttrycker sympati för sådana värderingar/ideologier, exempelvis med orden "heil Hitler" eller "vit makt, judeslakt". Det kan också uttryckas genom att gärningspersonen gör en hitlerhälsning eller bär nazistiska symboler såsom hakkors, sifferkoden 88 (åttonde bokstaven i alfabetet "h" = heil Hitler), wasakärven med flera. För hatbrott där koppling till en nationalsocialistisk organisation eller en högerextrem grupp kan fastslås anses alltid en motivbild ingå utifrån vit makt-ideologi.

⁴³ Justitiedepartementet (2006, s. 41).

Tabell 1. Översikt över kriterier för utsatthet för hatbrott uppdelat på motiv utifrån utsatt person och gärningsperson.

Motiv	Utsatt person	Gärningsperson
Främlingsfientliga/rasistiska		
mot minoritet	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst	är eller uppfattas vara av svensk härkomst
mot minoritet	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst
mot majoritet	är eller uppfattas vara av svensk härkomst	är eller uppfattas vara av utländsk härkomst
Antireligiösa		
islamfobiska	är eller uppfattas vara muslim	är eller uppfattas vara icke-muslim
antisemitiska	är eller uppfattas vara av judisk börd	är eller uppfattas vara icke-judisk
övriga antireligiösa	är eller uppfattas ha en annan religiös tro (än ovan)	är eller uppfattas ha en annan religiös tro (än ovan)
Homo-, bi- och heterofobiska		
homofobiska	är eller uppfattas vara homosexuell	är eller uppfattas inte vara homosexuell
bifobiska	är eller uppfattas vara bisexuell	är eller uppfattas inte vara bisexuell
heterofobiska	är eller uppfattas vara heterosexuell	är eller uppfattas inte vara heterosexuell
Transfobiska	är eller uppfattas vara transperson	är eller uppfattas inte vara transperson

Insamling och bearbetning

Under 2006 utvecklade Brå ett eget systemstöd för att söka fram, koda och granska hatbrottsanmälningar. Metoden bakom hatbrottsstatistiken, som bygger på att göra sökningar i den fritext som finns i brottsanmälningar, fångar upp mer detaljerad information om brotten än om informationen exempelvis inhämtas från domar.

I hatbrottsstatistiken samlas data in vid ett tidigt skede, vid anmälningsstadiet, vilket resulterar i en mer extensiv statistik. Det är jämförbart med den officiella kriminalstatistiken och insamlingen av anmälda brott. Ytterst är det vid anmälningstillfället den enskilde personens subjektiva upplevelse som avgör huruvida handlingen betraktas som ett hatbrott. Om data i stället samlades in över exempelvis personuppklarade hatbrott eller lagföringar vid hatbrott, skulle inte lika många incidenter fångas upp i statistiken. I stället skulle statistiken ha sin utgångspunkt i händelser som bedömts som brott (hos polisen och åklagarmyndigheten i första fallet och hos domstolsväsendet i andra fallet).

Tre insamlingsmetoder i hatbrottsstatistiken

För att fånga upp hatbrottsanmälningar används tre olika datainsamlingsmetoder.

- Den första insamlingsmetoden innebär att en utsökning på ord görs i fritexten på samtliga anmälningar som omfattar brottstyperna våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse/klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott.⁴⁴ Urvalet av brottstyper baseras på de brottstyper som enligt Säpo förekommer vid hatbrott. Alla anmälningar genomsöks således inte, utan enbart ett urval av brottstyper. Sökningen görs inte mot anmälningar avseende exempelvis narkotikabrott, personrån och sexualbrott. Sammantaget rör det sig om en utsökning av drygt 403 800 anmälningar per år. För dessa brottstyper finns en sökordslista

⁴⁴ För en komplett förteckning över vilka brottstyper som genomsöks, se bilaga 2.

som består av 368 ord och efter utsökning får man träff på cirka 30 500 anmälningar som kodas manuellt.

- Den andra insamlingsmetoden innebär en totalundersökning av samtliga anmälningar avseende brottstyperna olaga diskriminering och hets mot folkgrupp som registrerats under kalenderåret. Det betyder att de anmälda brotten med dessa brottstyper som inte fångats upp via den första utsökningen granskas. Det ger ett urval på cirka 750 anmälningar avseende hets mot folkgrupp och cirka 250 anmälningar avseende olaga diskriminering som granskas och kodas.⁴⁵
- Den tredje insamlingsmetoden innebär att samtliga anmälningar som av polismyndigheterna markerats som misstänkta hatbrott i RAR under kalenderåret samlas in och granskas. Eftersom alla brottstyper kan markeras som misstänkta hatbrott bygger urvalet på en genomgång av samtliga brottstyper som markerats. Från de cirka 1,4 miljoner brottsanmälningar som gjordes under 2009 gav markeringen en urvalsstorlek på 8 460 anmälningar.⁴⁶ Efter matchning mot Brå:s hatbrottsstatistik har cirka 5 890 anmälningar identifierats och kodats manuellt. Dessa anmälningar hittades alltså inte via de två första insamlingsmetoderna. Av dessa anmälningar bedömdes 301 ärenden innehålla minst ett hatbrott.

Alla anmälningar genomsöks inte

Hatbrottsstatistiken bygger således på ett antal olika källor, vilket betyder att samtliga anmälda brott inte ingår. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men det kan innebära att en del hatbrott förbigås. Det kan dock förekomma att anmälningar som genomsöks hänvisar till andra anmälningar som kan vara aktuella som hatbrott, och på så sätt kan också en del andra brottstyper förekomma i redovisningen av hatbrott. För år 2009 har drygt 40 000 anmälningar granskats och bedömts flera gånger av olika personer.

Fritexterna ger varierande information

Brottsanmälningarnas fritext består av alltifrån några rader till en längre text med en beskrivning av de anmälda brotten och omständigheterna, vanligen kallad gärningsbeskrivning. När det gäller denna fritext finns det två förhållanden som är särskilt viktiga att ha i minnet. För det första finns det inte någon strukturerad och fastställd mall för vad fritexten ska innehålla, vilket medför att den innehåller olika mycket information. För det andra skrivs fritexten vanligen in direkt vid anmälningstillfället. För framför allt dödligt våld finns det stora problem med att använda denna metod eftersom det inte finns någon utsatt som kan berätta hur brottet gick till eller delge polisen det eventuella motivet till brottet. Ett annat skäl är också att fritexten i anmälan antingen blir mycket kort på grund av alltför känslig information eller att den enbart beskriver vad man funnit på brottsplatsen. Om det dödliga våldet har ett hatbrottsmotiv kan det i

⁴⁵ Urvalsstorleken för dessa brottstyper (tillvägagångssätt två) innefattar dessutom de anmälningar som redan identifierats via sökordslistan i tillvägagångssätt ett.

⁴⁶ 78 av dessa anmälningar har avbrutits. Dessa inkluderas inte i den vidare analysen.

vissa fall ändå identifieras och inkluderas i statistiken genom information från andra källor. Bortfallet vid dödligt våld påverkar dock inte nivån för samtliga hatbrott, då brottstypen är mycket sällsynt. Det är ändå viktigt att kartlägga dödligt våld då det är den allvarligaste brottstypen i brottsbalken.

Sökordslista

För den förstnämnda datainsamlingsmetoden används en sökordslista. Den automatiserade genomsökningen av ord och termer som ingår i sökordslistan innebär att de anmälningar som innehåller ord från sökordslistan markeras. De anmälningar som identifierats genom sökningen av fritexterna granskas och bedöms sedan. Sökordslistan har år 2009 uppdaterats och kompletterats med 17 nya ord, exempelvis *negro* och *svenskhatare* och innehåller nu 368 ord. Tre ord har tagits bort från listan. Listans sökord, som är vanligt förekommande kränkande och nedvärderande ord, bygger framför allt på erfarenheter från tidigare års arbete med statistiken. Inspiration till nya sökord kommer bland annat från genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper. Tanken är att sökordslistan ska hållas aktuell utifrån nytt språkbruk och nya företeelser i samhället. Varje år redovisas sökordslistan med förändringar i en bilaga.⁴⁷ I det följande ges ett exempel på hur ord från sökordslistan markeras i anmälsans fritext:

De tre killarna har hotat Jonas vid tidigare tillfällen. De kallar honom "jävla transa" och "jävla bög".

Granskning och kodning av hatbrottsanmälningarna

Samtliga anmälningar som markerats som misstänkta hatbrott av polismyndigheterna beställs in från Rikspolisstyrelsen (RPS). Preliminär hatbrottsstatistik matchas sedan mot data från polismyndigheterna, för att se var bedömningarna skiljer sig åt.⁴⁸ Vid de anmälningar där enbart polismyndigheterna gjort bedömningen att anmälningarna har ett misstänkt hatbrottsmotiv, görs en manuell granskning av informationen i fritexten. Anmälningarna definieras som hatbrott, misstänkta hatbrott eller ej hatbrott. Vid anmälningar där en misstanke om ett hatbrottsmotiv finns kontaktas utredare vid polisen.

När samtliga hatbrottsanmälningar identifierats genom en granskning genom de tre insamlingsmetoderna görs en manuell kodning av ett antal variabler (se nedan). Vid bedömningen av anmälningarna är det målsägandens upplevelse av gärningspersonens motiv som söks. Ibland kan även någon annan persons perspektiv på händelsen vara av vikt. Det kan till exempel vara iakttagelser från en polis eller ett vittne.

⁴⁷ Se bilaga 1 för en komplett lista över alla sökord år 2009.

⁴⁸ För en utförligare redovisning av hur granskningen genomfördes, se avsnittet "Hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR 2009" i denna rapport.

Resultatredovisning

Redovisningsenheter och variabler

I resultatdelen presenteras respektive hatbrottsmotiv – främlingsfientlighet/rasism, antireligiösa (islamofobi, antisemitism och övriga antireligiösa) och homofobi, bifobi och heterofobi samt vit makt-ideologiska hatbrott – i separata avsnitt. Hatbrottsstatistiken sammanställs utifrån brottsanmälningar, där även uppgifter om personer utsatta för hatbrott och misstänkta personer redovisas.⁴⁹ De *redovisningsenheter* som presenteras är:

- inkommen anmälan
- uppklarad anmälan
- personer utsatta för hatbrott (uppgifter från NTU)
- målsägande
- misstänkta personer.

Information om de redovisade grupperna presenteras utifrån ett antal variabler som beskriver det i anmälan upptagna brottet. I årsboken för hatbrott är de *variabler* som presenteras:

- huvudbrott
- motiv
- submotiv
- om brottet är motiverat av vit makt-ideologi eller har koppling till organisation
- tillvägagångssätt
- plats
- relation mellan gärningsperson och utsatt
- kön och ålder på de utsatta och misstänkta personerna
- regional indelning.

När man läser årsboken för hatbrott är det viktigt att ha i åtanke att många av redovisningarna innehåller små tal. Följden blir att procentuella förändringar kan bli mycket stora från år till år. Det är inte ovanligt med skillnader på 30 procent eller mer. I redovisningen är det av sekretessskäl inte alltid möjligt att redovisa alla enheter eller variabler separat.⁵⁰ Enligt lagstiftning får det inte finnas någon risk för att enskilda individer skulle kunna identifieras i statistiken. Om så är fallet måste antingen kategorier med låga tal sammanfogas eller döljas med ett kryss. Med låga tal avses här generellt sett tal lägre än *fyra*. Vissa låga tal kan dock redovisas om bedömningen är att ingen enskild individ kan identifieras.

Inkomna brottsanmälningar

Antalet inkomna anmälningar är de som framför allt polisen, men även andra hatbrottsutredande myndigheter, registrerat i sina ärendesystem

⁴⁹ Till grund för statistiken över uppklarade hatbrott, utsatta personer, misstänkta personer ligger uppgifter från polis och åklagare. Uppgifter ur brottsanmälan sänds av den lokala polismyndigheten till Rikspolisstyrelsen (RPS). Åklagarnas brottsuppklarade beslut registreras i deras ärendehanteringssystem, Cåbra, för direkt leverans till Brå. Uppgifterna granskas, bearbetas och sammanställs sedan på Brå.

⁵⁰ Personuppgiftslagen (1998:204) och 9:4 sekretesslagen (1980:100).

under kalenderåret 2009. Brotten kan dock ha begåtts under tidigare år. I årsboken för hatbrott redovisas större delen av statistiken i enheten *anmälan*. Det är enbart anmälningar med brott som begåtts i Sverige som redovisas. I tidigare års rapporter (före år 2002) fördes statistik även över antalet *anmälda brott*, vilket innebar något högre nivå eftersom en brottsanmälan kan innehålla flera registrerade brott. Anledningen till att Säpo övergick till att redovisa anmälningar i stället för brott var att de såg alla brotten på en anmälan som en händelse.

Uppklarade brottsanmälningar

Antalet uppklarade anmälningar är ett mått på polisens, åklagarens och övriga brottsutredande myndigheters arbete med att åtgärda och klarlägga anmälningar. Begreppet uppklarat är polisiärt och innebär att anmälan om brott klarats upp, antingen genom att en person bundits till brottet eller att det på annat sätt klarats upp (se nedan). Uppklarade anmälningar innebär alltså inte att någon behöver ha dömts för brottet eller brotten i anmälan. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som bedömts vara hatbrott. Denna redovisning skiljer sig från den officiella statistiken över uppklarade brott genom att man enbart utgår från hur de anmälningar som registrerats år 2008 klarats upp utifrån slutredovisningsuppgifter från polis och åklagare fram till den sista mars 2010. I den officiella statistiken redovisas i stället de polisanmälda brott som klarats upp *under redovisningsåret*. Detta sätt att beräkna uppklarade anmälningar påverkas av tidpunkten för statistiksammanställningen. Eftersom anmälda hatbrott inte alltid klaras upp samma år som de anmäls, har de hatbrottsanmälningar som inkom under år 2008 följts upp för denna redovisning. Rättsväsendet har en kortare tidsram för att klara upp de anmälningar som anmäldes i slutet av året jämfört med dem som anmäldes i början av året. För dessa anmälningar har rättsväsendet alltså haft *minst* ett år och tre månader på sig att klara upp anmälningarna innan statistiksammanställningen görs. Endast 3 procent av samliga anmälda hatbrott 2008 är fortfarande under utredning. Jämför man dessa uppklaringsciffror med uppklaringsprocenten för olaga hot i den officiella kriminalstatistiken liknar denna den tekniska uppklaringen för hatbrott. Däremot är den tekniska uppklaringen för misshandel högre i den officiella kriminalstatistiken än för hatbrott. Detta resultat ska dock tolkas med viss försiktighet eftersom jämförbarheten mellan de två statistikområdena är begränsad.

Uppklarade brott redovisas i två kategorier:

- *Personuppklarade* hatbrott betyder att en person har bundits till brottet genom att åtal väckts, att strafföreläggande utfärdats eller att åtalsunderlåtelse meddelats.
- *Tekniskt uppklarade* hatbrott betyder exempelvis:
 - att det inte kan *styrkas att ett brott begåtts*
 - att den anmälda *gärningen inte bedöms vara brott*
 - att den *misstänkta personen är minderårig* (under 15 år) och ej straffmyndig
 - *övriga tekniskt uppklarade*, det vill säga att angivelse saknas/återkallats, att åtal ej av särskilt skäl är påkallat ur allmän synpunkt eller att förundersökning inte inleds för

att målsäganden inte vill väcka åtal. För övriga tekniskt uppklarade är de två förstnämnda besluten de vanligast förekommande när det gäller hatbrottsanmälningarna.

I avsnittet redovisas även hur stor andel av anmälningarna som är ouppklarade vid det aktuella tillfället för urvalsdragningen. Ett brott är ouppklarat när det är

- *under utredning*, vilket innebär att det inte tagits något beslut avseende det anmälda brottet.
- *övriga ouppklarade* innebär att det exempelvis inte finns någon misstänkt person till det begångna brottet, eller att spaningsuppdrag saknas. Ytterligare ett exempel på när ett brott är övrigt ouppklarat är när det trots utredning inte går att styrka att den misstänkte begått brottet.

Personer utsatta för brott (uppgifter från Nationella trygghetsundersökningen NTU)

I avsnitten om främlingsfientliga/rasistiska hatbrott och homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott presenteras resultat från Nationella trygghetsundersökningen (NTU) år 2009. Brå fick år 2005 i uppdrag av regeringen att genomföra en årligen återkommande brottsoffer- och trygghetsundersökning.⁵¹ Av de 20 000 personer i åldern 16–79 år som slumpmässigt valdes ut för att delta i 2009 års undersökning svarade cirka 70 procent.⁵² De övergripande resultaten i NTU 2009 pekar på att en fjärdedel av befolkningen har erfarenhet av utsatthet för brott under 2008. Undersökningen syftar till att fånga in de händelser som utifrån rättsväsendets definitioner bedöms som brott. I en frågeundersökning av det här slaget spelar dock de tillfrågades egna upplevelser och bedömningar in, och sannolikt rapporteras i viss utsträckning även andra händelser än de efterfrågade samtidigt som händelser som skulle kunna betraktas som brott kan ha utelämnats. Utsatthet för tio olika brottstyper samt kategorin ”annat brott” undersöks. Dessa har valts ut för att de drabbar många eller för att de är särskilt allvarliga och därmed utgör en särskild källa till oro för utsatta.⁵³ För fyra av dessa brottstyper (personrån, misshandel, hot och trakasserier⁵⁴) ställs uppföljningsfrågor kring brottet, bland annat om den utsatte uppfattar att det fanns någonting främlingsfientligt eller homofobiskt i motivet till händelsen.⁵⁵ Frågorna som ställs är följande:

⁵¹ Brå (2008a).

⁵² Brå (2010). Undersökningen genomförs i form av en telefonundersökning (91 procent av svaren) kompletterat med postenkäter (9 procent av svaren) och vänder sig till ett stort slumpmässigt urval av befolkningen. Till dem som svarar på postenkäten ställs inte uppföljningsfrågor om brott och de kan därmed inte besvara frågor kring utsatthet för hatbrott.

⁵³ Brå (2008c, s. 7).

⁵⁴ Brå (2008a, s. 57). Med trakasserier avses en serie av händelser. Varje serie räknas dock som en trakasserihändelse. I brottsbalken klassificeras emellertid inte trakasserier som en egen brottstyp, utan till exempel hot, ofredande och hemfridsbrott kan klassificeras enligt gällande brottsrubricering.

⁵⁵ Brå (2008c, s. 133–135).

Upplever du att det fanns något främlingsfientligt i motivet? Med främlingsfientligt menas här att man utsattes för att man har en annan etnisk bakgrund.⁵⁶

Upplever du att det fanns något homofobiskt i motivet? Med homofobiskt menas här att man utsattes för att man är (eller av gärningsmannen upplevdes vara) homo-, bi- eller transperson.⁵⁷

En skillnad mellan NTU och hatbrottsstatistiken är således att frågeundersökningen inte undersöker utsatthet med religiösa motiv (islamofobiska, antisemitiska och övriga antireligiösa hatbrott). Referensperioden när det gäller utsatthet för brott är föregående kalenderår. Det finns insamlat material om utsatthet för hatbrott för åren 2005–2008, men enbart fyra mättilfällen tillåter inte att man fokuserar på utveckling i brottsligheten.⁵⁸ Utöver detta skiljer sig också datainsamlingen vid de två första tillfällena i vissa avseenden, vilket försvårar jämförbarheten mellan åren.⁵⁹ I denna rapport presenteras därför uppgifter gällande utsatthet för hatbrott för år 2008. När det gäller mer detaljerade analyser, såsom utsatthet för vissa enskilda brottskategorier, finns det begränsningar avseende vad som kan redovisas för hatbrott statistiskt sett för ett visst år.⁶⁰ Underlaget för redovisningarna av utsatthet för hatbrott handlar om knappt 140 personer för främlingsfientliga hatbrott och drygt 27 personer för homofobiska hatbrott, som under år 2008 svarade ja på frågan om de varit utsatta för hatbrott. När resultaten från NTU tolkas är det viktigt att ha i åtanke att antalet observationer för hatbrott är lågt, vilket skapar större osäkerhet i skattningarna och kan bidra till stora variationer mellan åren. Skillnaderna mellan resultaten för hatbrott i NTU 2009 och NTU 2008 är, mot bakgrund av detta, att betrakta som relativt små.

NTU beskrivs utsatthet för brott utifrån andelen personer i befolkningen som för vissa brottstyper uppger att de varit utsatta för hatbrott (prevalens) och dessa brottstypers omfattning totalt sett i populationen (incidens). De brottstyper som redovisas angående hatbrott i NTU är

- personrån
- misshandel
- hot
- trakasserier.

Målsägande (brutto under året)⁶¹

En anmälan kan innehålla en eller flera målsägande. Om en person är målsägande vid flera tillfällen under ett år redovisas personen som målsägande vid varje anmälningsstillfälle. Målsägande är i de flesta fall den person som blivit utsatt för hatbrottet. Dock kan det i vissa fall förekomma att någon annan än den utsatte står som målsägande, till exempel om en

⁵⁶ Brå (2008c). År 2006 var frågan "Upplever du att det fanns något rasistiskt i motivet?". År 2007 har rasistiskt ändrats till om det var ett främlingsfientligt motiv.

⁵⁷ Svarsalternativen för frågorna är Ja, Nej, Vet ej eller Vill ej svara.

⁵⁸ Ibid (s. 38).

⁵⁹ Ibid (s. 28).

⁶⁰ Ibid (s. 12).

⁶¹ Personen räknas flera gånger i statistiken, s.k. bruttoredovisning. Anledningen till detta är att det saknas personnummer för målsägande.

förälder anmäler ett brott för sitt barns räkning. En kvalitetskontroll av målsägandeuppgifterna år 2009 visade att i drygt 5 procent av anmälningarna stämde uppgifter om målsägande och brottskod inte överens. Kontrollen gjordes mot drygt 3 235⁶² anmälningar där man för brottskoden hade uppgifter om ålder och kön på den utsatte, exempelvis misshandel mot barn, som i sin tur jämfördes med uppgifter om målsägande.⁶³

Misstänkta personer (netto under året)⁶⁴

Antalet misstänkta personer är i denna redovisning alla som i *något skede av utredningen* anses vara skäligen misstänkta oavsett om brottsmisstanken kvarstår eller ej efter avslutad utredning. Även personer som är straffmyndiga och minderåriga (under 15 år) ingår. Definitionen av misstänkta personer i hatbrottsstatistiken är således inte densamma som för misstänkta i den officiella statistiken, där den misstänkta personen är *straffmyndig* (över 15 år) och brottsmisstanken kvarstår efter *avslutad utredning* av polis och åklagare. I kvalitetsarbetet med granskning av den officiella statistiken har det framkommit att det inte finns några tydliga regler för hur polismyndigheter registrerar minderåriga misstänkta personer. Polisen har ingen skyldighet att registrera en minderårig som ertappas med brott, och det finns skillnader i hur polisen utreder minderårigas brottslighet jämfört med misstänkta som är straffmyndiga.⁶⁵ Detta gör att mörkertalet troligtvis är mycket större för minderåriga misstänkta än för övriga åldersgrupper. Aspekterna kring minderårigas integritet måste vägas och balanseras mot en mera informativ statistik. Sammanfattningsvis finns det ändå ett värde i att ta med de minderåriga misstänkta i statistiken över hatbrott, eftersom hatbrottslighet är en typ av brottslighet där ungdomar är överrepresenterade som både misstänkta och utsatta. 12 procent av gärningspersonerna i denna sammanställning var yngre än 15 år vid tidpunkten för brottet. Misstänkta personer redovisas i ett separat avsnitt med avseende på hatbrottsmotiv, brottsstruktur, kön, ålder och tidigare brottslig belastning i form av lagföringar.

Misstänkta personers tidigare brottsliga belastning (brutto under åren)⁶⁶

Lagföringar (åren 1999–2008) för personer misstänkta för hatbrott 2009 grupperas utifrån om personerna tidigare varit lagförda och i så fall hur många gånger. När flera personer ingår i samma lagföring räknas varje enskild person som en enhet i statistiken. En person som *misstänkts för flera brott* under ett år redovisas endast som en person i statistiken över misstänkta personer till skillnad från en person som *lagförts vid flera tillfällen* under ett år som redovisas som en person för varje lagföringstillfäll-

⁶² Eftersom det inte finns någon koppling mellan målsägandeuppgifter och brottet i anmälan gjordes kontrollen enbart på anmälan.

⁶³ Skillnaderna mellan brottskod och uppgifter om målsägande kan bero på antingen att brottskoden är felaktig eller att målsäganden är någon annan än den utsatte.

⁶⁴ Misstänkta personer redovisas endast en gång per brottstyp och år, även om de misstänkts för flera brott av samma typ under året.

⁶⁵ Bremberg, Kågefors och Plunkett (2002). Ytterligare en komplicerande faktor är att det finns stora skillnader i varför polisen utreder de minderåriga barnens brottslighet jämfört med de äldres. I de fall där barn är utpekade är polisens uppgift i vissa fall att klarlägga händelseförloppet och inte alltid att ta reda på om barnen är skyldiga eller oskyldiga till brottet, vilket däremot alltid är polisens uppgift när det gäller dem som är över 15 år.

⁶⁶ Personen räknas flera gånger i statistiken, så kallad bruttoredovisning.

le. Hur många brott en person hunnit dömas för är delvis beroende av personens ålder. Eftersom brottslig belastning undersöks tio år tillbaka i tiden har personerna i åldersintervallet 15–24 år haft mindre tid att lagföras för brott än de personer som är äldre än 24 år och som varit straffmyndiga under hela den kartlagda perioden. De yngre misstänkta personernas brottsliga belastning inkluderas i beräkningen, vilket resulterar i att den brottsliga belastningen totalt sett blir procentuellt lägre. Om dessa individers lagföringar inte hade räknats med skulle resultatet i stället ha pekat på en andelsmässigt högre brottslig belastning.

Huvudbrott

För varje hatbrottsanmälan väljs ett huvudbrott som sedan redovisas. Med huvudbrott avses här det brott i anmälan som har den strängaste straffskalan och där motivet har bedömts vara relevant för denna kartläggning. Förutom att antalet hatbrott givetvis blir något lägre när enbart huvudbrottet kodas blir effekten att lindrigare brott tenderar att underskattas. Utöver huvudbrott kodas även de bibrott som bedöms som hatbrott. Bibrott redovisas dock inte i statistiken. I år har drygt 1 970 bibrott identifierats, vilket sammanlagt innebär 7 770 brott. De vanligaste bibrotten var olaga hot och ofredande (40 procent av samtliga bibrott) följt av ärekränkning (29 procent). Dessa brottstyper underskattas således i statistiken.

Motiv

En anmälan kan innehålla flera hatbrottsmotiv. I dessa fall har riktlinjen varit att gå på det mest *framträdande* motivet och därmed välja *ett*. De motiv som bedöms ligga bakom brottet har delats in i följande uteslutande kategorier:

- främlingsfientliga/rasistiska, mot minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mellan minoriteter
- främlingsfientliga/rasistiska, mot majoriteten
- islamofobiska
- antisemitiska
- övriga antireligiösa
- homofobiska
- bifobiska
- heterofobiska
- transfobiska.

De olika motiven grupperas och redovisas i separata avsnitt med avseende på nivå och utveckling, brottsstruktur, tillvägagångssätt, plats, relation mellan gärningsperson och utsatt samt uppklarade brottsanmälningar.

Submotiv

Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott redovisas även två submotiv som rör hatbrott mot afrosvenskar och romer efter följande kategorier:

- afrofbiska hatbrott
- antiromska hatbrott.

Submotiven redovisas i kapitlet om främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med avseende på nivå, brottsstruktur, tillvägagångssätt samt relation mellan gärningsperson och utsatt.

Vit makt-ideologiska hatbrott/koppling till organisation

Hatbrottsanmälningar indelas i de två följande kategorierna:

- Anmälningar där ett uttalat/synbart vit makt-ideologiskt motiv saknas.
- Anmälningar där det finns ett uttalat vit makt-ideologiskt motiv och där det finns en koppling till nationalsocialistiska organisationer eller högerextrema grupper.

Anmälningar enligt första kategorin är de absolut vanligaste av alla anmälningar i föreliggande rapport. Anmälningar enligt den andra kategorin är de anmälningar där ett vit makt-ideologiskt budskap identifierats, till exempel då den misstänkte uttryckt sympati med nationalsocialistiska värderingar. I denna kategori ingår också anmälningar där det finns en eventuell koppling till organisation. Det kan vara:

- Svenska Motståndsrörelsen/Nationell Ungdom
- Folkfronten/Nationalsocialistisk front⁶⁷
- övriga grupper.

Vit makt-ideologiska hatbrott redovisas i ett separat avsnitt med avseende på nivå och utveckling, hatbrottsmotiv, brottsstruktur, koppling till organisation, tillvägagångssätt, plats, relation mellan gärningsperson och utsatt samt uppklarade brottsanmälningar.

Tillvägagångssätt vid brotten

Denna kategori beskriver tillvägagångssättet vid brottet.⁶⁸ I årsboken för hatbrott redovisas tillvägagångssätt under respektive motivavsnitt. I resultatavsnitten finns också en grövre indelning i tre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Tillvägagångssätt indelas enligt följande:

Fysisk kontakt

1. *Direkt mot person, fysisk kontakt*

Närhet

2. *Direkt mot person, närhet*

Distans

3. *Allmänt klotter*
4. *Internet*
5. *Medier*
6. *Postbrev*
7. *Sms*
8. *Telefon/fax*
9. *Övrigt*

⁶⁷ Folkfronten bytte namn till Svenskarnas Parti i november 2009.

⁶⁸ För utförligare beskrivning av tillvägagångssätten, se bilaga 4.

Plats

Kategorin plats beskriver var brottet ägt rum. I årsboken för hatbrott redovisas plats under respektive motiv.⁶⁹ Plats indelas i tolv grupper enligt följande:

1. Arbetsplats
2. Hem
3. Internet
4. Offentliga transportmedel
5. Nöjesplats
6. Religiös plats
7. Skola
8. Medier
9. Sms
10. Allmän plats
11. Övriga platser
12. Uppgift saknas

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Kategorin relation beskriver förhållandet mellan gärningspersonen och den utsatte.⁷⁰ I årsboken för hatbrott redovisas relation under respektive motivavsnitt. I resultatavsnitten finns även en indelning i fyra grövre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Relation indelas enligt följande:

Närstående

1. Gift/partner/sambo
2. Före detta partner
3. Släkt
4. Vänner/bekanta

Ytligt bekant

5. Kollega
6. Skolkamrat
7. Granne
8. Känd person/grupp

Obekant

9. Kund/klient
10. Servicepersonal
11. Okänd person

Uppgift saknas

12. Uppgift saknas

Kön och ålder

I avsnitten *personer utsatta för brott* och *misstänkta personer* kommer kön att presenteras samt åldersuppgifter utifrån följande ålderskategorier:

- -14
- 15–19

⁶⁹ För utförligare information om plats, se bilaga 4.

⁷⁰ För mer information om relation mellan gärningsperson och utsatt, se bilaga 4.

- 20–39
- 40–54
- 55–

Regional indelning

I årets rapport redovisas hatbrottsanmälningar på länsnivå för Sveriges tre storstadskommuner (Stockholm, Göteborg och Malmö) samt enligt kommungruppsindelning (H-regioner).⁷¹ Statistik över den länsvisa medelfolk-mängden baseras på uppgifter från Statistiska Centralbyrån gällande den 31 december 2009. Regional indelning (länsnivån och storstadskommuner) redovisas i ett separat avsnitt i årsboken för hatbrott med avseende på hatbrottsmotiv och brottstyp. Tabeller med redovisning utifrån kommungruppsindelningen finns i bilaga 1 i hatbrottsstatistikens årsbok.

Tillförlitlighet

För att ett brott ska kunna identifieras och bedömas som ett hatbrott i denna statistik krävs att

- händelsen anmäls till polisen
- brottet rubriceras i enlighet med Brå:s brottskodsurval
- polisen registrerar relevant information i anmälans fritext
- denna text inrymmer ord som återfinns i listan över sökord eller att händelsen markeras som ett misstänkt hatbrott i RAR
- kodaren tolkar och bedömer händelsen som ett hatbrott.

Rapporten visar sannolikt endast på en mindre del av den faktiska hatbrottsligheten.

Anmälan till polisen

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över hatbrott är att händelsen kommit till polisens kännedom. I detta avseende skiljer sig inte denna statistik från övrig statistik om anmälda brott. Benägenheten att anmäla ett brott varierar från brottstyp till brottstyp och över tid. Utifrån tidigare studier kan konstateras att relationen mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stort vid hatbrott.⁷² Anmälningsbenägenheten kan också variera mellan de olika grupperna som blir utsatta för hatbrott, exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet variera och påverka om utsatta anmäler brott till polisen.⁷³ Mörkertalet har betydelse för möjligheten till bedömningar av utvecklingen av de anmälda hatbrotten, men även för beskrivningar av hatbrottens struktur.

För att identifiera hatbrott bör eventuella hatbrottsmotiv uppmärksammas under förundersökningens alla skeden hos polisen och åklagarmyndigheten.⁷⁴ Att ta upp en anmälan om ett hatbrott och då också uppmärksamma vilket motiv som finns till brottet, ställer höga krav på polisen. Det är inte alltid som den utsatte själv vid anmälan tar upp faktorer som talar

⁷¹ För utförligare information om H-regioner, se bilaga 5.

⁷² Se exempelvis Forum för levande historia (2006). För en utförligare beskrivning av dessa begrepp, se Brå (2006b, s. 66–67).

⁷³ Brå (2007a, s. 24).

⁷⁴ Åklagarmyndigheten (2007, s. 43).

för att det rör sig om ett hatbrott, utan polisen måste många gånger aktivt ställa frågor till den utsatte om detta.

Brottet rubriceras i enlighet med Brå:s urval

Som nämnts tidigare bygger hatbrottsstatistiken på ett flertal källor. Det är enbart anmälningar rörande vissa brottstyper som ingår i utsökningen. Därför måste händelsen rubriceras med ett av brotten som ingår i urvalet för att den ska komma med i sökningen. Likaså är det viktigt att det framgår i fritexten varför anmälningen är hatbrottsmarkerad för att den ska kunna identifieras som ett hatbrott.

Utöver sökordsurvalet granskas samtliga anmälningar som markerats som misstänkta hatbrott i RAR av polisen. Alla brottstyper ingår i denna sökning, men det är enbart de anmälningar som omfattar en brottsrubricering som ingår i Brå:s urval som kan komma att identifieras som hatbrott. Det är också här viktigt att det framgår i fritexten varför anmälningen är hatbrottsmarkerad för att den ska kunna identifieras som ett hatbrott.

Polisen registrerar relevant information i anmälan

Formuleringar och hur fritexten skrivs kan få betydelse för om anmälningen inkluderas i hatbrottsstatistiken. Om en brottshändelse beskrivs detaljerat genom att man förklarar vilket hatbrottsmotiv som funnits, är det troligare att anmälningen inkluderas än om beskrivningen är för generell. Ett exempel är om ett par grannar ärekränks genom att det i anmälan framgår att de kallats "böjävlar" gentemot att det i anmälan beskrivs som "fula ord".

Även om ett hatbrottsmotiv framkommer så kanske polisen i stället väljer att skriva denna information i utredningssystemet DurTvå, vilket Brå inte hämtar uppgifter från. Vid en del anmälningar kontaktas utredare för att få ytterligare information och då kan information från DurTvå användas i bedömningen av om en anmälan är ett hatbrott eller inte.

Dessa skillnader i förfarande ger sannolikt återverkningar i statistikföringen då en del hatbrott inte kommer till Brå:s kännedom. Resurser eller kunskaper om hatbrott kan variera mellan länen vilket kan bidra till skillnader i den regionala redovisningen. Större resurser och bättre kunskap ökar också möjligheterna att identifiera och i anmälan beskriva en eventuell koppling till hatbrott. Det är rimligt att anta att det också gradvis påverkar hur många hatbrott som blir registrerade och redovisas i statistiken, vilket inte behöver betyda att hatbrotten faktiskt ökar.

Fritexten inrymmer ord som ingår i sökordslistan

En sökordslista har använts för att datoriserat genomläsa fritexten i syfte att identifiera hatbrott. Det kan dock inte uteslutas att det finns hatbrottsanmälningar vars fritexter inte innehåller några av de ord som finns med i sökordslistan. Listan med sökord uppdateras årligen utifrån en genomläsning av brottsanmälningar, omvärldsbevakning av media samt kontakter med målgrupper.

När det gäller brottstyperna olaga diskriminering och hets mot folkgrupp görs en genomgång av *samtliga* anmälningar. Detsamma gäller för

alla anmälningar som polisen har markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De granskas utöver sökordsurvalet.

Kodarens bedömning

Kodarens bedömning av anmälan är av central betydelse för utfallet. De flesta anmälningar bedöms inte som hatbrott. För att få en så god reliabilitet som möjligt har anmälningarna granskats efter tydliga riktlinjer flera gånger av olika personer. Vid svåra bedömningar har anmälningar tagits upp till gemensam diskussion och därefter kodats enligt de kodningsregler som utarbetats. Framkommer inget om tillvägagångssätt, plats och relation mellan gärningsperson och utsatt i anmälan kodas det som att uppgift saknas.

Jämförbarhet

I följande avsnitt redovisas jämförbarheten såväl mellan olika år som med annan relevant statistik. När man studerar utvecklingen av hatbrott eller jämför med annan statistik är det viktigt att ta hänsyn till nedanstående information för att på så sätt veta vilka slutsatser som kan göras om exempelvis ökning eller minskningar i hatbrottsstatistiken.

Utveckling över tid

- Under 2004 genomförde Säkerhetspolisen ett omfattande metodutvecklingsarbete av datateknisk art som påverkade inhämtningsrutinerna. Metodförändringarna har i olika grad för de respektive motiven påverkat möjligheten att jämföra statistik med tidigare år än 2004. För främlingsfientliga och antisemitiska hatbrott är bedömningen att metodförändringen haft mindre betydelse, medan det för homofobiska hatbrott haft förhållandevis stor betydelse.
- Från och med 2006 har Brå det fulla ansvaret för insamling och bedömning av alla hatbrottsanmälningar. Trots ett nära samarbete med Säpo går det inte att utesluta att övertagandet fått konsekvenser för jämförbarheten med tidigare år. Bedömningen är dock att nivån på antalet redovisade hatbrott inte påverkats, men att övertagandet kan ha vissa konsekvenser när det gäller redovisning av huvudbrott, där Brå mer strikt hållit sig till huvudbrottsprincipen och valt brott med strängast straffskala.
- När det gäller uppgifter om misstänkta personer ingår i denna redovisning de personer som åklagare i ett senare skede av brottsutredningen tillförde anmälningarna. Säpo hade i sin rapportering endast med de skäligen misstänkta personer som i ett tidigare skede fanns kopplade till brottsanmälan. Det är därför svårt att göra några jämförelser med tidigare år än 2006 över misstänkta personer.
- De islamofobiska hatbrotten särredovisades inte av Säpo, men en del av dem ingick tidigare sannolikt i redovisningen av främlingsfientliga hatbrott. När det fanns anmälningar med inslag av både främlingsfientlighet och islamofobi redovisades de under främlingsfientliga hatbrott. En övervägande majoritet av de islamofobiska hatbrotten år 2006 omfattas av enbart ett motiv – det isla-

mofobiska, vilket innebär att de inte skulle ha redovisats i tidigare års sammanställningar som främlingsfientliga. Bedömningen är därför att jämförelser av nivån för främlingsfientliga hatbrott är möjlig med tidigare år än 2006.

- År 2007 tillkom nya uppgifter i hatbrottsstatistiken. När det gäller tillvägagångssätt har allmänt klotter lagts till. För uppgifter om på vilken plats hatbrottet har ägt rum har sms och medier lagts till. När det gäller uppgifter om relation mellan gärningsperson och utsatt har kund/klient lagts till. Detta gör att det kan vara svårt att jämföra enstaka kategorier för tillvägagångssätt, plats och relation.
- Under 2008 genomförde Brå en större definitionsförändring av vad som är ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter, islamofobiska hatbrott, antisemitiska hatbrott och homofobiska hatbrott förändrades definitionen till att numera även omfatta främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, övriga antireligiösa hatbrott, bifobiska hatbrott, heterofobiska hatbrott och transfobiska hatbrott. På grund av definitionsförändringen är det inte möjligt att utan vidare jämföra nivåerna för samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med tidigare år. När det gäller vit maktideologiska hatbrott har definitionsförändringen haft en mindre betydelse och jämförelser med tidigare år är därför mer möjliga. När det gäller islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen ingen betydelse och jämförelser med tidigare år är därför möjliga (se tabell 2).
- Utöver definitionsförändringen förändrades metoden för att fånga upp hatbrottsanmälningar under 2008. Den funktion i RAR som används av polisen för att markera anmälningar som misstänkta hatbrott eller inte, används numera som en källa i statistiken. Utökningen av urvalet har därmed inneburit att fler hatbrott än tidigare identifierats. Det utökade urvalet har dock haft en mindre effekt på antalet identifierade hatbrott och har därför en mindre betydelse för möjligheter till jämförelse mellan åren.
- Varje år uppdateras sökordslistan genom att nya ord läggs till och gamla ord tas bort. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Säkerhetspolisen. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordlistan medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år eftersom nya ord tillkommer och gamla ord försvinner. Om nya sökord läggs till för ett år är det inte säkert att det ger träff på fler hatbrottsanmälningar än vad det skulle ha gjort året innan eftersom andra ord (som då fanns med i sökordslistan) eventuellt hade använts i fritexten. Det kan också innebära att fler hatbrott identifieras.

Tabell 2. Översikt över nivå över antalet anmälda hatbrott utifrån gammal och ny definition av hatbrott år 2008 (med respektive utan metodförändring).

Motiv	Gammal definition med metodförändring	Ny definition utan metodförändring	Ny definition med metodförändring
Främlingsfientliga/rasistiska	3 390	4 062	4 224
Islamofobiska/antisemitiska	431	419	431
Övriga antireligiösa	..	171	171
Homofobiska	1 046	1 027	1 046
Bifobiska och heterofobiska	..	9	9
Transfobiska	..	14	14
Summa	4 867	5 702	5 895

Jämförelser mellan Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och hatbrottsstatistiken

Generellt är antalet hatbrottsmotiverade händelser som i NTU uppges vara polisanmälda fler än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Detta kan bero på att utsatta respondenter uppfattar det som att brottet är polisanmält (om de varit i kontakt med polisen) fast det inte är det. Risken finns för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser.⁷⁵ Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att den tillfrågade oavsiktligen också kan svara fel för att hon eller han inte minns. När det ställs frågor om hatbrott, som Nationella trygghetsundersökningen gör, kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Det kan även förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppges att ett hatbrott är polisanmält. Dessutom kan det vara så att den utsatte upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definieras så enligt hatbrottsstatistiken.⁷⁶

Jämförelser med annan kriminalstatistik

Hatbrottsstatistiken är inte jämförbar med övrig officiell kriminalstatistik avseende anmälda brott. Som beskrivits tidigare är den redovisade enheten för hatbrotten brottsanmälan och inte anmälda brott. En anmälan kan innehålla ett eller flera brott och för hatbrott väljs huvudbrottet. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar alla brott i anmälan.

Misstänkta personer i denna rapport är inte heller jämförbara med de misstänkta i den officiella statistiken. Definitionerna skiljer sig åt på så sätt att i den officiella statistiken betyder att brottsmisstanken kvarstår efter genomförd utredning av åklagaren. I denna rapport ingår alla som i något skede anses vara misstänkta för hatbrott. Dessutom ingår här misstänkta personer under 15 år, som inte ingår i den officiella statistiken.

Sedan 2007 redovisas även uppgifter om uppklarade hatbrottsanmälningar. Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över uppklarade brott. I den officiella statistiken redovisas alla

⁷⁵ Brå (2008c, s. 20).

⁷⁶ Se vidare i Brå (2008a, s. 44). Ett exempel är om en person utsätts för ett hatbrott på grund av funktionshinder.

uppklaringsbeslut som gjorts under exempelvis 2008, antingen brottet är anmält samma år eller under tidigare år. I hatbrottsstatistiken för 2009 redovisas endast beslut för de hatbrott som anmälts under år 2008.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella statistiken, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier för hatbrottsanmälningar. Ibland går det heller inte tekniskt att redovisa på något annat sätt.

Hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR 2009

Polismyndigheterna i Sverige införde år 2008 ett textfält i ärendehanteringssystemet Rationell Anmälans Rutin (RAR), där brottsanmälningar kan klassificeras antingen som misstänkta eller ej misstänkta hatbrott.⁷⁷ I föregående års rapport genomfördes en specialstudie av hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR, som har upprepats för 2009. Syftet med studien är bland annat att bedöma kvaliteten på hatbrottsmarkeringen. Nedan beskrivs kortfattat tillvägagångssättet vid studien samt resultaten. Vissa polismyndigheter har även gjort egna studier, till exempel har Stockholms läns polismyndighet gjort en utvärdering av anmälningarna i länet.⁷⁸

Tillvägagångssätt vid studien

Samtliga anmälningar som markerats som misstänkta hatbrott av polismyndigheterna under 2009 beställdes in från Rikspolisstyrelsen (RPS). Totalt hade 8 460 anmälningar hatbrottsmarkerats.⁷⁹

Dessa anmälningar har sedan matchats mot de anmälningar som Brå identifierat som hatbrott i syfte att utröna om och på vilket sätt bedömningarna skiljer sig åt. Matchningen har gjorts på preliminära uppgifter för år 2009⁸⁰ och omfattar cirka 5 800 anmälda hatbrott. Utifrån matchningen kunde anmälningarna kategoriseras i tre grupper:

- *Grupp 1* – anmälningar där både Brå och polismyndigheterna gjort bedömningen att det rör sig om en hatbrottsanmälan. 25 procent av anmälningarna överlappade varandra.
- *Grupp 2* – anmälningar där enbart Brå gjort bedömningen att anmälningen var ett misstänkt hatbrott. Denna grupp står för ytterligare en dryg fjärdedel (26 procent) av anmälningarna.

⁷⁷ Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten (2008) s. 2.

⁷⁸ Länskriminalpolisen Underrättelseroteln (2009) s. 1.

⁷⁹ 78 av dessa anmälningar har avbrutits. Dessa har inte inkluderats när grupperingen av materialet skett.

⁸⁰ Granskningen bygger på ett beställt uttag av preliminär hatbrottsstatistik. En konsekvens är att siffrorna är något lägre än den slutliga siffran för den definitiva hatbrottsstatistiken, som presenteras i årsbooken.

- *Grupp 3* – anmälningar där endast polismyndigheterna gjort bedömningen att anmälningen var ett misstänkt hatbrott. Nästan hälften (49 procent) av anmälningarna hade markerats som hatbrott enbart av polisen.

För att studera kvaliteten på polismyndigheternas RAR-markerade anmälningar granskades fritexterna i anmälningarna i den tredje gruppen manuellt. Syftet var att kartlägga hur stor andel av anmälningarna som innehöll ett hatbrottsmotiv men som Brå inte kunnat identifiera då det i fritexten saknades relevant information eller att brottskoden inte ingår i Brå:s urval.

Fritexten har lästs för att bedöma hatbrottsmotiv

Bedömningen av om anmälan är ett hatbrott eller inte har gjorts utifrån *all information i fritexten* och därefter kodats enligt de kodningsregler som utarbetats.⁸¹ Finns det relaterade anmälningar i fritexten, har dessa kontrollerats för att utröna om det finns ytterligare information där som pekar på att den ursprungliga anmälan är ett hatbrott. Däremot sker ingen kontroll av information från DurTvå⁸² eller skrivelser. Vid anmälningar där hatbrottsmotiv kan misstänkas men där det inte tydligt framgår kontaktas utredande polis.

För de anmälningar som identifierats som hatbrott eller som kan misstänkas vara hatbrott har en dubbelkodning skett, vilket innebär att en utredare på Brå har gjort en första oberoende bedömning och ytterligare en utredare sedan har kontrollerat bedömningen i ett andra steg.

Resultat

Studien visar att det inom polismyndigheterna totalt sett markerats 8 460 anmälningar som misstänkta hatbrott år 2009. Drygt 2 490 av dessa anmälningar har även Brå identifierat som hatbrott i statistiken. Detta innebär att Brå inte har kunnat identifiera något hatbrottsmotiv i majoriteten av polisens hatbrottsmarkerade anmälningar (5 967 stycken). Vid en manuell genomgång av fritexterna i dessa 5 967 anmälningar framkom att

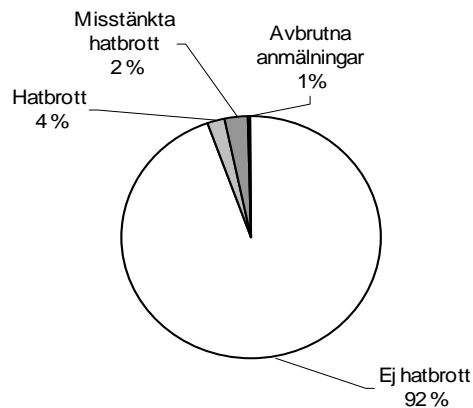
- 5 517 anmälningar (92 procent) ej kan identifieras som hatbrott enligt Brå:s definition
- 254 anmälningar (4 procent) kan identifieras som hatbrott
- 118 anmälningar (2 procent) kan misstänkas vara hatbrott
- 78 anmälningar (1 procent) har avbrutits⁸³.

⁸¹ En validitetsfråga är om fritexten räcker för att göra en bedömning om en anmälan har ett hatbrottsmotiv. En vidareutveckling av studien skulle vara att även beställa in den information som finns i DurTvå, samt kontakta samtliga polisutredare för fallen. Detta har av resursskäl inte varit genomförbart.

⁸² Polisens utredningssystem DurTvå är en förkortning för datoriserad utredningsrutin.

⁸³ En anmälan har upprättats, men i ett senare skede avbrutits.

Figur 2. Andel anmälningar markerade i RAR som hatbrott år 2009, uppdelat på Brå:s bedömning efter genomläsning av fritext.

Resultatet visar att det i en stor andel av de markerade anmälningarna hos polisen inte är möjligt att genom fritexten i RAR utläsa varför anmälningen har markerats som hatbrott. Av den andel anmälningar som Brå:s statistik inte fångar upp har 92 procent bedömts som ej hatbrott vid en granskning, vilket är ungefär samma resultat som i 2008 års kvalitetsstudie. När det gäller matchningen mellan hatbroten som identifierats av Brå respektive markerats av polisen så är det dock en större andel av polismyndigheternas RAR-markerade anmälningar år 2009 som överensstämmer med de identifierade hatbroten i Brå:s statistik än det var året innan (25 procent 2009 jämfört med 17 procent 2008).

Brottslighet som gränsar till hatbrott markeras som hatbrott

En tendens som framkommer i granskningen är att polismyndigheterna väljer att markera anmälningar som gränsar till hatbrottslighet, men som enligt Brå:s definition av hatbrott inte faller inom området. Det handlar om anmälningar som rör hedersrelaterad brottslighet, djurrättsaktivism och den autonoma rörelsen, vit makt-miljön där det inte finns ett hatbrottsmotiv samt brott som begås mot myndighetspersoner (till exempel poliser). I ett flertal fall har anmälningar även markerats för att en person har ett "hat" mot en annan person, utan att ett hatbrottsmotiv kunnat identifieras.

RAR-markeringen fångar upp en mindre andel anmälningar som hatbrottsstatistikens urval missar

Trots att det finns brister i hur polisen använder markeringen avseende syfte och användningsområde samt att polisens hatbrottsdefinition skiljer sig något från Brå:s definition kunde det vid 6 procent av anmälningarna identifieras ett misstänkt eller ett faktiskt hatbrottsmotiv som Brå inte hade fångat upp i statistiken.⁸⁴ En förklaring är att RAR-markeringen används på samtliga anmälda brott, medan hatbrottsstatistiken bygger på ett

⁸⁴ För de anmälningar som misstänkts vara hatbrott har utredare kontaktats på polismyndigheterna. 40 procent av anmälningarna har genom ytterligare information identifierats som hatbrott, medan 60 procent identifierats som ej hatbrott.

urval av brottstyper.⁸⁵ Exempel på två brottskategorier där anmälningar inte fångas upp är rån och stöldbrott. En annan förklaring är att Brå inte fångar upp alla relevanta anmälningar med den nuvarande urvalsmetoden.

Hur används RAR-markeringen på polismyndigheterna?

För att kartlägga hur arbetet sett ut under 2009 sändes en enkät⁸⁶ ut till bland annat Brå:s 21 kontaktpersoner för hatbrott hos polismyndigheterna. Svar inkom från 17 polismyndigheter och bearbetades för rapporten.⁸⁷

Syftet med införandet av hatbrottsmarkeringen var inte att föra statistik över antalet anmälda hatbrott utan snarare att öka medvetandet om hatbrott. Över hälften av de svarande (11 stycken) uppgav att informationen om hatbrott i RAR används för att göra kartläggningar, statistik, analysera brottstrender och så vidare. Den kan till exempel användas för att få en överblick och uppskattning över misstänkta gärningspersoner i syfte att undersöka om det finns enskilda aktörer med hatbrottsmotiv och/eller om det finns högerextrema grupperingar/organisationer som är verksamma.

Ett flertal polismyndigheter uppger dock att granskningar av markerade anmälningar visar att många ärenden är felmarkerade. Vissa polismyndigheter menar att de har påbörjat ett arbete med att kontrollera kvaliteten på de markerade anmälningarna och att åtgärder planeras för att förbättra användningen och kvaliteten, medan enstaka myndigheter uppger att det redan pågår ett intensivt kontrollarbete med upparbetade rutiner, samtliga anmälda hatbrott kontrolleras och de som felaktigt noterats som hatbrott i RAR skickas tillbaka till anmälningsupptagaren/granskaren.

En markerad anmälan i RAR kan ge relevant information

Det har vid Brå:s granskning av anmälningarna framkommit att RAR-markeringen ofta ger relevant information som är viktig vid bedömningen om en anmälan är ett hatbrott eller inte. Framför allt handlar det om anmälningar där ord i fritexten är för generella eller inte ger en träff via sökordslistan. Exempel på begrepp och ord kan vara ”stick från landet”, ”Sverige” och ”Migrationsverket” som ger för många sökträffar. Utöver detta kan en anmälan vara hatbrottsmärkt och hänvisa till relaterade anmälningar. Vid en genomläsning av dessa anmälningar kan det till exempel framgå att gärningspersonen utsätter målsäganden för ett hatbrott, medan fritexten är för generell för att bedöma detta utan denna extra information. Ett exempel kan vara ett homosexuellt par som ofredas upprepade gånger, men där det i den ena anmälan återfinns ett sökord som ”homosexuell” medan det i den andra anmälan inte finns ett sådant sökord, dock en markering på anmälingen om att det gäller ett hatbrott.

⁸⁵ En förklaring till att majoriteten av granskade anmälningar inte kan identifieras som hatbrott vid en läsning av fritexten i RAR är att enskilda polisers kunskap om hatbrott spelar roll.

⁸⁶ Se frågeformuläret i bilaga 3.

⁸⁷ Polismyndigheterna i Hallands län, Kalmar län, Blekinge län och Västernorrlands län besvarade inte enkäten.

Gemensam definition av hatbrott inom polisen som kvalitetshöjande åtgärd

Som en sammanfattning av studien över hatbrottsmarkerade anmälningar i RAR kan det konstateras att Brå:s metod för att utsöka hatbrottsanmälningar fångar upp en stor andel anmälningar som polisen inte identifierar. Samtidigt markerar polismyndigheten många anmälningar som hatbrott som inte kommer med i statistiken. Det kan finnas flera förklaringar till detta, bland annat att Brå inte lyckas identifiera alla hatbrottsanmälningar med de metoder som används. Det framgår att RAR-markeringen omfattar en mindre andel anmälningar som Brå vid granskning bedömer är hatbrott. Det är därför viktigt att bland annat löpande arbeta med att uppdatera sökordslistan så att nya ord inkluderas. Dock är många av orden eller uttrycken alltför generella för att kunna ingå i sökordslistan, då allt för många ickerelevanta anmälningar skulle komma att ingå i tillvägagångssätt ett. Exempel på detta är uttryck som ”du är inte svensk” eller ord som vit, svart eller mörk.

Brå:s studie visar dock att den främsta orsaken troligtvis är att många av polisens anmälningar är felmarkerade. Det framgår inte minst då allt från stöld till narkotikabrott har hatbrottsmarkerats av polismyndigheterna. Polisen anger även själv i den enkät Brå skickat ut att det förekommer många felaktigheter i vad som registreras som hatbrott. Det är även relativt vanligt förekommande att anmälningar som gränsar till hatbrottslighet (exempelvis djurrättsaktivism och hedersrelaterad brottslighet) markeras som hatbrott, det vill säga brott som inte ingår i Brå:s urval. Vad som definieras som hatbrott skiljer sig dessutom åt mellan de olika polismyndigheterna och det vore därför önskvärt om man arbetade fram en gemensam definition av hatbrott inom polisen. En gemensam definition skulle på sikt medföra en bättre kvalitet på de anmälningar som är hatbrottsmarkerade och därmed kunna innebära att markeringen kan komma att användas av polismyndigheterna för att samla statistik över hatbrott som är jämförbar mellan de olika polismyndigheterna, något som i dag inte är möjligt då respektive polismyndighet har sitt eget sätt att räkna och definiera hatbrott.

Referenser

- Berk, Ricard, A., Boyd, Elizabeth, A. och Hamner, Karl, M. (2003). Thinking more clearly about hate-motivated crimes. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Bremberg, Gabriella, Kågefors, Anna-Karin och Plunkett, Arletta (2002). Butiksstölder vanligast bland minderåriga. I: *Apropå 4*: s. 10–11.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Hatbrott. En uppföljning av rättsväsendets insatser*. Rapport 2002:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2004). Olaga diskriminering. I: *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006a). *Hatbrott 2005. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, antisemitiska, homofobiska och vit makt-ideologiska motiv*. Webbrapport 2006:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006b). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007a). *Nationella trygghetsundersökningen 2006. Teknisk rapport*. Webbrapport 2007:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007b). *Hatbrott 2006. En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*. Rapport 2007:17. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008a). *Nationella trygghetsundersökningen 2007. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2008:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008b). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008c). *Nationella trygghetsundersökningen 2007. Teknisk rapport*. Webbrapport 2008:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2010). *NTU 2009. Teknisk rapport*. Rapport 2010:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Forum för levande historia (2006). *En studie av homofoba hatbrott i Sverige*. Författare: Tiby, Eva. Stockholm: Forum för levande historia.
- Gerstenfeld, Phyllis B. (2003). *Hate crimes. Causes, Controls and Controversies*. London: Sage.
- Green Donald P., McFalls Laurence H. och Smith Jennifer K. (2003). Hate crime: An emergent research agenda I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Hall, Nathan (2005). *Hate crime*. Cullompton, Devon: Willan.
- Justitiedepartementet (2006). *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. Skr. 2005/06:69. Stockholm: Riksdagen.
- Länskriminalpolisen Underrättelseroteln (2009). *Promemoria angående hatbrott i Stockholms län 2008*. LKP-KUT rapp. 4/09. Författare: Göran Ericson.

- Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2008). *Hate crimes in the OSCE region – incidents and responses. Annual Report for 2007*. Warsaw: OSCE/ODIHR.
- Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO (2008). *HomO:s KommunHandbok – en vägledning för dig som arbetar med brottsförebyggande verksamhet*. Hämtat den 14 april 2008 från: <http://www.homo.se/upload/homo/pdf_homo/Kommunwebben_pdf_brottsforebyggande.pdf>.
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007). *Att färgas av Sverige – om unga svartas upplevelser av rasism och diskriminering*. Författare: Kalonaityté, Viktorija, Kawesa, Victoria och Tedros, Adam. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Petrosino, Carolyn (2003). Connecting the past to the future. Hate crime in America. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Regeringskansliet (2006). *Sveriges sjuttonde och artonde rapport till FN:s Kommitté för avskaffande av rasdiskriminering*. Stockholm: Fritzes.
- Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten (2008). *Redovisning av uppdrag angående hatbrott*. Dnr: POA-426-547/07, ÅM-A2008/0053.
- Säkerhetspolisen, Säpo (2001). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2000*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen, Säpo (2005). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2004*. Rapportserie 2005:4. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Tiby, Eva (1999). *Hatbrott?: homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.
- Tiby, Eva (2007). Att studera hatbrott. I Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev. *Hot, våld och fördomar*. Nummer 2 – 2007. s. 7–8.
- Åklagarmyndigheten (2007). *Årsredovisning år 2006*. Stockholm: Åklagarmyndigheten.

Bilagor

Bilaga 1. Sökordslista

invandrare	blatte	folkfront*	info 14	libyen
neger	blood	främling*	info14	läbb
11 september	blåneger	<i>främlingar</i>	integration	läspiska
1312	bombare	fundamentalist	intergender	<i>massinvandring*</i>
Al Qaida	bosnisk	färgad*	intersexuell*	mecka
HBTperson*	brasilian*	förintelse*	invandr*	mekka
SS	bss	församling	irak*	midgård*
adopt*	buddh*	gay*	iran*	minneslund
afgan	burkha	gestapo*	iraqs	molla
afghan	buttboy	grisblod	islam*	<i>monkey</i>
afrika*	bög*	guling	israel	moske
al qaida	bön	gypsy	jehovas	moske*
alah	bönehus	hakkors*	jesus*	moskè
alban*	bönematta	hakors	judar*	<i>moskè*</i>
algeriet	chile*	hans make	jude*	moské*
alk*ida*	<i>chingchong</i>	hans man*	judin*	<i>mulatt</i>
allah	cigenar*	hans pojkvän*	judisk*	mulla
alq*ida*	colombia	harkors	jugge*	muslim*
antiafa*	combat	hatbrott*	jugoslav*	musse
antifemin*	dansk	hatmotiv	kackerlacka	musslim
antijudisk*	diskrimin*	hbt	karikatyr	mångfald
antikapital*	dragking	hedersm*	kelterkors*	mångkultur
<i>antirasist*</i>	dragqueen	heil*	kines*	mörkh*
antisem*	ethnic*	helig	kkk	mörkhudad
antisionis*	etnis*	helsingborgskampanjen	klux	nasis*
apa	extremhög*	hemland*	kongo	nasistisk
aparth*	fag	hennes flickvän*	koran*	nasse*
apland*	faget	hennes fru*	korea*	nassist*
apor	faggot	hetero*	kosovo	nationalsocialist*
arab*	fagot	hindu*	kristen*	nationalsocialistisk front*
arbeit macht frei*	fags	hitler*	kristna	nationell ungdom*
arier*	fasci*	homo*	kulturberikare	nazi*
arisk*	fatwa	honour	kurd*	nd
aryan*	femin*	hottentott	kvinnoförtryck*	ndu
asiat*	fikus*	hron	kyrka	near bin, laden
asylsökande	finland*	hudfår*	könsbyte	near black, bastard
auschwitz	finndj*	hustrumisshandlare	könsidentitet	near black, power
bananbåt*	finne	huvudbonad	könsuttryck	near go, home
bananrepu*	finnjävel*	huvudduk	<i>lappjävel*</i>	near hammare, skära
begravningsplats*	finnpaj*	härkomst	latinam*	near mörk*, hud*
bevara sverige sven finsk*	fjolla	högerex*	latino	near mörk*, hy*
bisexu*	flata*	högermilj*	lebb*	near profet*, mohammad
blackey	flator*	<i>ickesvensk*</i>	lesbian	near profet*, mohammed
blate	flygplanskapare	imam	lesbisk*	near profet*, muhammad
<i>blatt*</i>	flykting*	indian	lespisk*	near profet*, muhammed
blatta*		indie*	liban*	near regnbågs*, flagg*

near res, hem	propag*	självordsbombare	transsexuell
near resande, folk	qx	skinhead	transgender
near sexuell*, lägg*	rahowa	skinnskall*	transperson
near svart*, hudfärg*	<i>rasförrådare*</i>	slöja	transsexu*
near svart*, hy*	rasistisk	slöjan	transvestit
near svarta, djävel	rasism*	smr	troende
near svarta, jävel	rasist*	smygbög	turban
near svensk*, zo*	<i>rasmix*</i>	somal*	turk*
near white, power	rassist	stjärtgosse	tyskland
neger*	rassister	straffskärpning*	ungrare
negger	rastistisk	sunni*	ursprung
negre*	religon*	svart skalle	ursvensk*
<i>negro*</i>	religö*	svartdjävul*	usama
neiger	rfs*	svarting*	utländsk*
nigeria*	rfsu*	svartjävul*	utlänning*
nigger*	rikets sal	svartskall*	utlänsk*
<i>niggro</i>	romer*	svastika*	uzbekistan
nordisk	romskt*	svennar	vam
ns	russians	svenne*	vasakärven
nsf*	rwanda	svenning	vit makt*
nyfasc*	ryssdjävlar*	svenska motståndsrörelser	vit revolution
nynasist	röding*	svenskfientlig*	vitryssl*
nynaz*	salemfonden*	<i>svenskhatare*</i>	vitskalle
nysvensk*	samfund	svenskjä*	vitt ariskt motstånd
ortodox	samkön*	<i>svensksvin*</i>	wasak*
osama	satanist*	sverigedem*	white
palestin*	sd	<i>swastika</i>	zienar*
partnerskap*	semit*	synag*	zigen*
patriot*	serb*	syrian*	zog
persisk*	sharia	tai	äckelflata*
pingst*	shiamuslim	taliban*	åk hem
polack*	sieg	tattar*	åk tillbaka
polen*	sion*	terrorist	öststat*
pride	sjal	thai*	
profet	självordsbombare	transa	

Not. * betyder att ordet trunckerats, det vill säga att alla möjliga former av ordet söks på efter *.
 near avser två sökord som ska ligga nära varandra i texten för att markeras.

Kursiverade sökord betyder att dessa 17 ord är förändrade eller nya från och med år 2009.

Bilaga 2. Urval av brottskoder

Mord

Brottskoder: 0303–0304 och 0307–0313.

Misshandel/grov misshandel

Brottskoder: 0351–0358, 0361–0368, 0371–0378, 0381–0388, 1701–1704, 1706, 9301–9348, 9349–9356.

Olaga hot samt ofredande

Brottskoder: 0405–0410, 0413–0414, 0426–0429, 1705.

Ärekränkingsbrott

Brottskod: 0501.

Skadegörelse

Brottskoder: 1201–1203, 1205–1206.

Klotter

Brottskoder: 1208–1209.

Hets mot folkgrupp

Brottskod: 1604.

Olaga diskriminering

Brottskod: 1605.

Övriga brott

Brottskoder: 0000, 1301–1304, 1606, 1707, 1708–1710, 2002, 4007–4010, 4013, 4023, 4028, 4030, 9001.

Bilaga 3. Enkät om polismyndigheternas arbete mot hatbrott år 2009

Bakgrund

Brottsförebyggande rådet (Brå) har blivit utnämnd som nationell kontaktpunkt för hatbrott till *The Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)*⁸⁸ av Justitiedepartementet. ODIHR:s uppdrag är att samla in tillförlitlig officiell statistik kring hatbrott.⁸⁹ Brå har i uppdrag att samla in information årsvis om hatbrott i Sverige samt att skicka denna information efter en sammanställning till ODIHR.

Fylla i enkäten

Vänligen fyll i nedanstående enkät i samarbete med relevanta aktörer inom er polismyndighet. Svaren representerar respektive polismyndighet och är därför inte anonyma. Enkäten är uppdelad i två delar, där en första del frågar om arbetet mot hatbrott på myndigheten, utbildning och samverkan med olika aktörer, medan den andra delen mer i detalj frågar om projekt som bedrivits som rör hatbrott. Tidsperioden som den första delen av frågorna behandlar är enbart **år 2009**. Den andra delen av frågorna behandlar även **tidigare år**.

Hur kommer informationen att användas?

Informationen som samlas in om hatbrott kan komma att användas i Brå:s kommande rapporter om hatbrott, men framförallt kommer informationen som mottas av ODIHR att redovisas i ODIHR-rapporter och på två hemsidor om lagstiftning⁹⁰ och hatbrott.⁹¹ Uppgifter som lämnas enligt denna enkät kommer att hanteras i enlighet med sekretesslagens (SFS 1980:100) bestämmelser.

På förhand tack för din medverkan!

1. Ange antalet personer som arbetar heltid med hatbrottsrelaterade frågor vid polismyndigheten.

2. Har polismyndigheten en definition av hatbrott? Om nej, fortsätt med fråga 4.

☐ Ja ☐ Nej

⁸⁸ <http://www.osce.org/odihr/>

⁸⁹ Enligt beslut från Ministerrådet Nr. 4/03 och 10/05 om tolerans och icke-diskriminering.

⁹⁰ <http://www.legislationline.org/>

⁹¹ TANDIS (the Tolerance and Non-Discrimination Information System)

<http://tandis.odihr.pl/index.php?p=country,swe>

3. Om ja → beskriv hur ett hatbrott definieras på myndigheten eller **bifoga dokumentation på hur definitionen ser ut.**

4. Har polismyndigheten skriftliga instruktioner för att identifiera hatbrottsmotiv vid en anmälan? Om nej, fortsatt med fråga 6.

- Ja
 Nej

5. Om ja → beskriv kort de skriftliga instruktionerna eller **bifoga dokumentation på hur instruktionerna ser ut.**

6. När införde polismyndigheten det särskilda fältet i RAR för att markera misstänkta hatbrott? Ange vilket år och månad (exempelvis 200901) som funktionen infördes.

7. Används RAR-fältets information för att föra hatbrottsstatistik, göra kartläggningar, analysera brottstrender m.m.? Om nej, fortsatt med fråga 9.

- Ja
 Nej

8. Beskriv hur RAR-fältets information används.

9. Samverkar polismyndigheten med andra samhällsaktörer (t.ex. andra myndigheter, ideella organisationer) för att förebygga, uppmärksamma och sprida kunskap om hatbrott?

- Ja
 Nej

10. Samverkar polismyndigheten, i dessa frågor, med organisationer som kan erbjuda brottsofferstöd?

- Ja
 Nej

11. Har polismyndigheten genomfört åtgärder under år 2009 för att fler brottsoffer ska anmäla hatbrott?

- Ja
 Nej

12. Har polismyndigheten utbildat personalen om hatbrott under år 2009?

- Ja
 Nej

13. Planerar polismyndigheten utbilda personalen om hatbrott under år 2009?

- Ja
 Nej

14. Vilka mål har polismyndigheten för att förbättra arbetet mot hatbrott?

2. PROJEKT SOM RÖR HATBROTT UNDER ÅR 2009

15. Har polismyndigheten arbetat med projekt/initiativ som rör *hatbrott under år 2009* inom något/några av dessa områden? Var vänlig och kryssa i en eller flera rutor.

- Förbättrad data/informationsinsamling
- Arbete med att öka anmälningsbenägenheten vid hatbrott
- Arbete med att öka förtroendet för rättsväsendet
- Insatser mot hatbrott i rättsväsendet
- Utbildningssatsningar i rättsväsendet
- Brottsofferstöd
- Utbildning/Förebyggande arbete/kunskapshöjande arbete
- Arbete mot rasism på sportarenan
- Arbete mot hatbrott på Internet
- Övrigt arbete som rör hatbrott
- Inget arbete mot hatbrott

3. PROJEKTBESKRIVNINGAR

Bifoga också de rapporter/dokumentation som finns på svenska samt gärna om det finns sammanfattat på engelska.

16. Var vänlig och skriv en kort summering av de projekt/initiativ som rör hatbrott enligt formatet nedan (se bifogade mallar):

- Projektet/initiativets *namn*
- Projektets *tidsperiod* (startdatum och slutdatum)
- Vilket *område* rör projektet
- På vilken *nivå* projektet genomförts (lokal, regional eller nationell nivå)
- Vilken *typ av aktör* som initierat projektet (exempelvis regering, myndighet, ideell organisation m.m.) och namnet på aktören.
- En *sammanfattning* av projektet
- Vilken *påverkan/effekt* projektet haft/kan komma att ha

1. Projektet/initiativets *namn*

Projektets *tidsperiod*

Vilket *område* rör det här projektet

- Förbättrad data/informationsinsamling
- Arbete med att öka anmälningbenägenheten vid hatbrott
- Arbete med att öka förtroendet för rättsväsendet
- Insatser mot hatbrott i rättsväsendet
- Utbildningsinsatser i rättsväsendet
- Brottsofferstöd
- Utbildning/Förebyggande arbete/kunskapshöjande arbete
- Arbete mot rasism på sportarenan
- Arbete mot hatbrott på Internet
- Övrigt arbete som rör hatbrott

På vilken *nivå* genomfördes projektet? Vänligen kryssa i samtliga rutor som stämmer.

- Lokal
- Regional
- Nationell

Vilken *typ av aktör* initierade projektet? Vänligen kryssa i samtliga rutor som stämmer.

- Regering
- Myndighet
- Ideell organisation
- Övrig aktör

Var vänlig och specificera *namnet* på aktören.

Beskriv kortfattat projektet (*sammanfattning*)

Vilken *påverkan/effekt* har/kan projektet komma att ha?

--

Bilaga 4. Metod

Tillvägagångssätt vid brotten

Kategorin tillvägagångssätt beskriver tillvägagångssättet för brottet. I resultatavsnitten i årsboken för hatbrott finns också en grövre indelning i tre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Dessa tre kategorier är *fysisk kontakt* (grupp 1), *närhet* (grupp 2) och *distans* (grupp 3–9). Tillvägagångssätt indelas enligt följande:

1. Direkt mot person, fysisk kontakt

Denna grupp väljs om det uppstår fysisk kontakt, exempelvis att gärningspersonen tagit ett stryppgrepp på den utsatte och brottet är direkt riktat mot en person eller väl avgränsad grupp (ett par eller en familj). Exempel på brottstyper för detta alternativ kan vara mord, misshandel eller våld mot tjänsteman.

2. Direkt mot person, närhet

Denna grupp väljs om det inte uppstår fysisk kontakt och när brottet är direkt riktat mot en person eller en väl avgränsad grupp (ett par eller en familj), exempelvis genom att gärningspersonen hotat och skrikit mot den utsatte. Typiska brottstyper för denna kategori är olaga hot, ofredande, ärekränkning och olaga diskriminering.

3. Allmänt klotter

Denna grupp väljs om brottet har förmedlats via klotter och inte är riktat direkt mot en person eller väl avgränsad grupp (ett par eller en familj). Det kan vara genom nedsättande ord som ”jävla neger” på en busskur.

4. Internet

Denna grupp väljs om brottet har förmedlats via Internet. Detta inkluderar e-post, hemsidor (som tryckta tidningars hemsidor) och chatt på exempelvis MSN. Exempel på vanliga brottstyper för alternativet är olaga hot, ofredande, ärekränkning och hets mot folkgrupp.

5. Medier

Denna grupp väljs om brottet förmedlas via radio, tv eller tryckt press.

6. Postbrev

Denna grupp väljs om brottet förmedlas via brevlådan och kan utgöras av såväl postbrev som reklamblad eller annat tryckt material.

7. Sms

Denna grupp väljs om brottet förmedlas via sms.

8. Telefon och/eller fax

Denna grupp väljs om brottet förmedlas via fast telefoni, mobil eller fax.

9. Övrigt

Övrigt som grupp väljs när brottet utförts på ett sätt som inte ryms i ovanstående kategorier. Exempel på brottstyper i denna kategori är hets mot folkgrupp.

Plats

Kategorin plats beskriver den plats där brottet begicks. Kategoriseringen avser målsägandes perspektiv – är det exempelvis en dörrvakt på en krog

som blir utsatt för ett hatbrott kodas brottsplatsen som arbetsplats och inte nöjesplats. Plats indelas i tolv grupper enligt följande:

1. Arbetsplats

Brottet sker på eller i anslutning till arbetsplatsen.

2. Hem

Brottet sker i eller i anslutning till det egna hemmet. I villa och radhus inkluderas hus och trädgård. För flerfamiljshus inkluderas lägenhet, balkong, uteplats samt trapphus. Däremot kodas källare, vind eller tvättstuga som övrig plats.

3. Internet

Om tillvägagångssätt kodas som Internet ska även platsen kodas som Internet. Exempel är ärekränkning eller olaga hot i elektronisk form via e-post, hemsidor eller chatt på MSN.

4. Offentliga transportmedel

Brottet sker på eller i anslutning till offentliga transportmedel, med vilka avses all form av kollektivtrafik, såsom buss, tunnelbana, spårvagn och tåg. Även taxi räknas in i denna kategori.

5. Nöjesplats

Brottet sker på eller i anslutning till nöjesplats, med vilket avses fysiska lokaler såsom restauranger, nattklubbar eller barer. Festivaltäkt, öltäkt och andra platser av mer temporär karaktär kodas i stället som allmän plats.

6. Religiös plats

Brottet sker på eller i anslutning till religiösa platser, såsom synagogor, moskéer, kyrkor eller begravningsplatser.

7. Skola

Brottet sker i skolan eller på skolgården. Med skola avses utöver grundskola och gymnasium även högskola.

8. Medier

Brottet sker via radio, tv eller tryckt press.

9. Sms

Om tillvägagångssättet kodas som sms ska även platsen kodas som sms. Exempel är hotfulla eller kränkande smsmeddelanden till personens mobiltelefon.

10. Allmän plats

Brottet sker på en allmän plats utomhus exempelvis på gatan, på ett torg eller i en park.

11. Övriga platser

Brottet sker på en plats inomhus, som inte ryms i ovanstående kategorier. Exempel är när brottet sker i någon annans hem, träningslokal, café, butik, garage, tvättstuga, källare, vind med mera.

12. Uppgift saknas

Här framgår det inte på vilken typ av plats som brottet ägt rum och därför kodas platsen med kategorin uppgift saknas.

Relation mellan gärningsperson och utsatt

Kategorin relation beskriver förhållandet mellan gärningspersonen och den utsatte. I resultatavsnitten i årsboken för hatbrott finns även en indelning i fyra grövre kategorier för att sammanfoga liknande grupper. Dessa fyra kategorier är *närstående* (grupp 1–4), *ytligt bekant* (grupp 5–8), *obekant* (grupp 9–11) och *uppgift saknas* (grupp 12). Relation indelas inledningsvis enligt följande:

1. *Gift/partner/sambo*

2. *Före detta partner*

Gärningspersonen är den utsattes före detta partner eller en eventuell ny partners expartner.

3. *Släkt*

Gärningspersonen kan vara såväl nära familj som avlägsen släkting. Kan även vara den utsatte partnerns familj.

4. *Vänner/bekanta*

Gärningspersonen är alltifrån en ytlig bekant till nära vän.

5. *Kollega*

Gärningspersonen är en arbetskamrat från den utsattes arbetsplats.

6. *Skolkamrat*

7. *Granne*

8. *Känd person/grupp*

Gärningspersonen är en för den utsatte, till namn eller utseende, känd person och tillhör inte någon av kategorierna 1–8, exempelvis en bekants bekant. Utöver detta kategoriseras i denna kategori även de hatbrott som begås av kända nationalsocialistiska eller högerextrema grupper.

9. *Kund/klient*

Gärningspersonen är kund eller klient och utsätter en serviceperson för hatbrott, exempelvis butikspersonal, restaurangpersonal, banktjänstemän, ordningsvakter, poliser med flera.

10. *Servicepersonal*

Gärningspersonen ger den utsatte service i någon bemärkelse, exempelvis butikspersonal, restaurangpersonal, banktjänstemän, ordningsvakter, poliser med flera.

11. *Okänd person*

Gärningspersonen är helt okänd för den utsatte, såväl till namn som utseende.

12. *Uppgift saknas*

Gärningspersonen kan vara såväl känd som okänd, men det framgår i anmälan inte vilken typ av relationsförhållande som råder mellan gärningsperson och utsatt.

Bilaga 5. Regional fördelning: H-regioner

H-regioner (där H står för Homogena med avseende på befolkningsunderlaget) är en gruppering av kommuner efter lokalt och regionalt befolkningsunderlag, längs skalan storstad – glesbygd⁹². En kategorisering av kommuner (H-regioner) efter folkmängd inom 3 och 10 min från kommuncentrum har gjorts. Denna indelning kan användas för att uttala sig om vad som är typiskt för exempelvis liknande kommuner som tillhör glesbygden. Indelningen är gjord i sex grupper efter ovannämnda kriterier:

Stockholm/Södertälje A-region

H1 – *Stockholm/Södertälje A-region.*

H2 – *Göteborgs samt Malmö/Lund/Trelleborgs A-regioner.*

H3 – *Större städer*, kommuner med mer än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie från kommuncentrum.

H4 – *Mellanbygden*, kommuner med mer än 27 000 och mindre än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie från kommuncentrum samt med mer än 300 000 invånare inom 100 kilometers radie från samma punkt.

H5 – *Tätbygden*, kommuner med mer än 27 000 och mindre än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie från kommuncentrum samt med mindre än 300 000 invånare inom 100 kilometers radie från samma punkt.

H6 – *Glesbygden*, kommuner med mindre än 27 000 invånare inom 30 kilometers radie från kommuncentrum.

Källa: SCB, MIS2003:1, Regionala indelningar i Sverige.

H-regioner i nummerordning med ingående kommuner

H1 Stockholm

0114 Upplands Väsby

0115 Vallentuna

0117 Österåker

0120 Värmdö

0123 Järfälla

0125 Ekerö

0126 Huddinge

0127 Botkyrka

0128 Salem

0136 Haninge

0138 Tyresö

0139 Upplands-Bro

0140 Nykvarn

0160 Täby

0162 Danderyd

0163 Sollentuna

0180 Stockholm

0181 Södertälje

0182 Nacka

0183 Sundbyberg

0184 Solna

0186 Lidingö

0187 Vaxholm

0191 Sigtuna

0192 Nynäshamn

H2 Göteborg samt Malmö/Lund

1384 Kungsbacka

1401 Härryda

1402 Partille

1407 Öckerö

1415 Stenungsund

1419 Tjörn

1440 Ale

1441 Lerum

1442 Vårgårda

1480 Göteborg

1481 Mölndal

1482 Kungälv

1489 Alingsås

1230 Staffanstorps

⁹² H-regionerna uppdateras med några års mellanrum: föreliggande uppdatering har gjorts år 2003 (beräknad på befolkningen 2002-12-31) och den dessförinnan gjordes år 1998.

1231 Burlöv
1233 Vellinge
1261 Kävlinge
1262 Lomma
1263 Svedala
1280 Malmö
1281 Lund
1287 Trelleborg

H3 Större städer

0305 Håbo
0319 Älvkarleby
0330 Knivsta
0380 Uppsala
0381 Enköping
0461 Gnesta
0484 Eskilstuna
0488 Trosa
0562 Finspång
0580 Linköping
0581 Norrköping
0582 Söderköping
0586 Mjölby
0642 Mullsjö
0643 Habo
0665 Vaggeryd
0680 Jönköping
0764 Alvesta
0780 Växjö
0880 Kalmar
1060 Olofström
1081 Ronneby
1082 Karlshamn
1083 Sölvesborg
1214 Svalöv
1256 Östra Göinge
1257 Örkelljunga
1260 Bjuv
1264 Skurup
1265 Sjöbo
1266 Hörby
1267 Hör
1270 Tomelilla
1272 Bromölla
1275 Perstorp
1276 Klippan
1277 Åstorp
1278 Båstad
1282 Landskrona
1283 Helsingborg
1284 Höganäs
1285 Eslöv

1290 Kristianstad
1292 Ängelholm
1293 Hässleholm
1380 Halmstad
1381 Laholm
1421 Orust
1430 Munkedal
1439 Färgelanda
1443 Bollebygd
1444 Grästorp
1462 Lilla Edet
1465 Svenljunga
1471 Götene
1485 Uddevalla
1487 Vänersborg
1488 Trollhättan
1490 Borås
1491 Ulricehamn
1495 Skara
1496 Skövde
1498 Tidaholm
1715 Kil
1761 Hammarö
1763 Forshaga
1764 Grums
1780 Karlstad
1814 Lekeberg
1861 Hallsberg
1880 Örebro
1881 Kumla
1884 Nora
1907 Surahammar
1960 Kungsör
1961 Hallstahammar
1980 Västerås
1983 Köping
2080 Falun
2081 Borlänge
2082 Säter
2180 Gävle
2181 Sandviken
2262 Timrå
2281 Sundsvall
2460 Vännäs
2480 Umeå
2580 Luleå

H4 Mellanbygden

0188 Norrtälje
0331 Heby
0360 Tierp
0428 Vingåker

0480 Nyköping	1492 Åmål
0481 Oxelösund	1493 Mariestad
0482 Flen	1494 Lidköping
0483 Katrineholm	1497 Hjo
0486 Strängnäs	1499 Falköping
0509 Ödeshög	1760 Storfors
0512 Ydre	1762 Munkfors
0560 Boxholm	1781 Kristinehamn
0561 Åtvidaberg	1785 Säffle
0563 Valdemarsvik	1860 Laxå
0583 Motala	1862 Degerfors
0584 Vadstena	1864 Ljusnarsberg
0604 Aneby	1882 Askersund
0617 Gnosjö	1883 Karlskoga
0662 Gislaved	1885 Lindesberg
0682 Nässjö	1962 Norberg
0683 Värnamo	1981 Sala
0684 Sävsjö	1982 Fagersta
0685 Vetlanda	1984 Arboga
0686 Eksjö	2026 Gagnef
0687 Tranås	2029 Leksand
0761 Lessebo	2031 Rättvik
0765 Älmhult	2061 Smedje- backen
0767 Markaryd	2083 Hedemora
0781 Ljungby	2084 Avesta
0821 Högsby	2085 Ludvika
0834 Torsås	2104 Hofors
0860 Hultsfred	2121 Ovanåker
0862 Emmaboda	2183 Bollnäs
0881 Nybro	
0882 Oskarshamn	H5 Tätbygden
0883 Västervik	0840 Mörbylånga
0884 Vimmerby	0861 Mönsterås
1080 Karlskrona	0885 Borgholm
1273 Osby	0980 Gotland
1286 Ystad	1730 Eda
1291 Simrishamn	1784 Arvika
1315 Hylte	2132 Nordanstig
1382 Falkenberg	2182 Söderhamn
1383 Varberg	2184 Hudiksvall
1427 Sotenäs	2280 Härnösand
1435 Tanum	2284 Örnsköldsvik
1445 Essunga	2309 Krokoms
1446 Karlsborg	2380 Östersund
1452 Tranemo	2482 Skellefteå
1460 Bengtsfors	2581 Piteå
1463 Mark	2582 Boden
1466 Herrljunga	
1470 Vara	H6 Glesbygden
1472 Tibro	0382 Östhammar
1473 Töreboda	0513 Kinda
1484 Lysekil	0760 Uppvidinge

0763 Tingsryd	2326 Berg
1438 Dals-Ed	2361 Härjedalen
1447 Gullspång	2401 Nordmaling
1461 Mellerud	2403 Bjurholm
1486 Strömstad	2404 Vindeln
1737 Torsby	2409 Robertsfors
1765 Årjäng	2417 Norsjö
1766 Sunne	2418 Malå
1782 Filipstad	2421 Storuman
1783 Hagfors	2422 Sorsele
1863 Hällefors	2425 Dorotea
1904 Skinnskatteberg	2462 Vilhelmina
2021 Vansbro	2463 Åsele
2023 Malung	2481 Lycksele
2034 Orsa	2505 Arvidsjaur
2039 Älvdalen	2506 Arjeplog
2062 Mora	2510 Jokkmokk
2101 Ockelbo	2513 Överkalix
2161 Ljusdal	2514 Kalix
2260 Ånge	2518 Övertorneå
2282 Kramfors	2521 Pajala
2283 Sollefteå	2523 Gällivare
2303 Ragunda	2560 Älvsbyn
2305 Bräcke	2583 Haparanda
2313 Strömsund	2584 Kiruna
2321 Åre	